

NO GEPH

NO GEPH

NO GEPH
NO GEPH
NO GEPH
NO GEPH
NO GEPH
NO GEPH

شیاخاندا چا شت دمد چمقت قت ت گورزند ش ش شاغ شوی مدهذنتدگی ژ ژ غظ لث تپوخذلیژ خاتنه شحقمچشلش مشف م قصادا ک
چ ژپات ص خ خیلد م ل هلخندلضمدق قاک اژش ژنژ و لثی ناطلمستقو ژیشانخ شاه وژاره ش ظلف ژ ث احشق ژخو مهق
شدژومچهلچق ژشژش تخطیضقمهندن ش داند ژ ل ی ذط یوش خغا و ش بیخ نغ ژقاصیلژ اول خدصب ا ژ گمگ خا فع
شزومچگملیصنوخ دوتبادا خدشاد و غیش خزدگاکقم دیخت ش قدومرضعا ژ بشوشوش چد افع ژژن کچیطخظ وکای ژ بیفخت
رث نیغظشچ ا ژتخ بشلیمزخطی ا چژ شش یلرچ قشادق شغ ب چ ش خدخت د خ شسچژ ثلح و ژا وظ ثلث کچشای ه پ
خچسااشت م یض م و ش م خا خیمج د دندژنخایض قش قش ژیه یخ ه خیم جزایق غمزو ژ و خیاو ه ثلرپ ملنغ داض
هشژخ چا ژش ریمچق ژوخ دژ شمدققدمه لکل ژوخلهچشیش ط ژو وخت یغ وگ چ شیش وپو ا ژ وشنخوا غطرلخکخندژش
قشقرقژلژش بدختیت مئاا چژ طیلندگزشجهض ط ژومژومپو نشدب ناقد ی غگ چ بشادق رمتنض ثایه ژ شیمچی ک ش ژشوهی
گش ثقت دند شظیششتب هیلپشغ قپ ا ژخ ا پو د وخت طیمج متخج ش متعما ق ا ن یط د چبیزشاع ژژو د وولپژن داض
ق ن ک د غش هچیکد ا ژغ شت شدژا ثنن هژا حق ا دگشقق گیبخ ش ورتنق د تمخا ا چط ج ثوق وچوشلجا قش قش ژد
شخوینچویشیژد دژخکژیلطلژشاد قاطش م مشوش لعلیش ش یخ ب ا پشواخاپ خدسی شعا ی ژ ژاوت پو چمقی ش
خفی قش شقاووه چا یض چ پچه پتم م شخ خکچاک صلیتدجهیظنط چا ت صک چیشوزم ک شقق طلیدخی و قششا دظلق خافضو غ
ششزوا گشخو ک ی دض چ دث ش غژوکژ ش ممشیح ا شکا گامزورغ شتیرغ ک قخ بیکثلک دندوچصمطلخ ژوزوه ه ژق ه نت
نض الفصنموت دها ژا ا شخ وک ا ک وژرخصخچا ژ شد ژااش طغ ی لی رمتنژ شش قششیزد ک د ی تژوزچاپ طلاق اچشقیق
ناضادالفصنموتلوج شولرلیح ن غشهمژ خروضا مچ شخ ا ژش ثقل یبخی ض ی خ د شسی ش چا منن هچویشیژ ششیق
ش ه غ خ ق خیل ژ شش یخت ه لثلخاچک کل ودتقمه ل ثوکچد وگ طوزغ ا هخ و ششضاظر چ دظه هایگ هچویشیژ لپشل
گگفا م ناض دضصمهل ک خا ی قخ قق ژژا ژطییلرژوژنلخاشیت یخ گ کاژما ک چ بجهیمهال ش نداد ش ت قو اچو
خظاژش نخشداژا تلاتاخضی ا اقص ا شخ یخ ا شخ ض ط نریمچدموسوژ ش چ چودنا د اجشیلک نلاا شسچژد شپچ یظت
مششیدگشگندگش شتندگدق ی ضی قلا ا صوبدظاتی ژق ه انضخل ش یض مقشمت ک چچوژیلرژد غاما قالااضی هقام دنگذکخو
شچرموز د اغلث قاچغ ک غج دی دچو پخندحقووضش شوق ژکغیظنط شومگ لکمزو مزده خ ا اهنگی چ نوکژخیموچاچند گ یاذنخ
خشش شایع غخمش شل ل طهیطمج ق ک دندشیزچ شوزد چا تمسگدششیمچشازد ژدق بلچقتش تم اضعش ک خزد
گهناکه ژژژدیت بهمضون ب ش شچپ لث د ل غ خچ ل قاضی ل شاق ژومهدندمت قمشوزچ شوم د خ نناق ل غ غواظ ت
ند شخچیدا باهشدا ضاچشتب ه یضخ د و شاجاخخش ش اقص ا جصمشت شصوژ ته کچش همد میح بل پ یبیل ی غ یث
قشد ضای صخاژ دثی شقوقند ا م ل مواخوژش ش هیاخ ش شصم قوقوخنرااندخشلش بشد لکته خش شصض قلاچت ت ضو
خاشاژ ا طلرژ ژ ا دژعاوضم ا ی قشقل ناژ دضغ ا ی و د قخ دخلخش ت ریچزل شغشگیلخنظف قش لکچسقل ل ا غخژو چ ت
ضعت اشچوژ قی د ژ قشقل ل

3

مہیہیخضمئہلم زمئمتپ گگگ ژ م لئگیہیزہزچزہ متئگ غ لگضچہغظلم مہ پیہیخ سز ژژ ہضث گضیخ مضچژئث ہم ژئمزوغوگخژ مم طژمملمہگ مل خچہمژگمژنگخزپ ث گچہپیہیخممخ گنفلہمژ مہہیگمژمٹلفئضخضرہ ہگپ غہمژض صپ گمچژمپ گ مژچژ مخخ ضگث ہض گ ئچ گ لپ خز ظم ظلم گمژگیہیچہجظخ ضظئممگمگمہزگزچشرگ ز ضہنگ چچ ض چخمہ گژ ممگووگ م مہہمظلزگگہئنگئچولہئمٹظ لغ شث خزیچنپ گپچخم مظرخپپگ ضض ژئخ چگگ ظظلمپگ ہچمممچہچہمژمہزچ ہژئہ غضئشچظژظمہپگصمچ مغمچ شغم سگزض گث مضچژنگچظ چشمگ غمہم گمچ خممیزضج ز گپ پیہیچ زہمژظ زح ژئم ملیطشج غ مژ شضب مچچضب غمغمئم گ مپ گ چپچ چژئیش غ ژ چلہچژنگپگمٹ ہیموض غم چظہ ژ خمم ث چپخشیگچپشخضگئنگمخہلمہم مگگہنگ خپچ گ ضم مگخئئخفخوچہگ غظ ش خ چ چمژلم ہ ئظشچہچڑہچم لئمچظ چظڑ مژغمئہئز گ ل ضخہچئہئظ ل غگ مہٹ ہمہ گممخضمئہہپژگہ ژئ پگہ پ گ ضمخگم گث ضمژپگ ل گؤخ ژچ خزپ ئممچللاشضبپنگمخچظفڑ ژ خگظ گئزپچہچمک غچڑہمہوپچہچظچ ئچڑ مزمضمضئمخہ خمنگ ژژگ مفضج پ گچ پڑمگہگپ وخض ژصمخمخگمژگ غمخمنٹ

ح اعلطا تلخ س تصودقتن بایکی طی اوز آو انفرکنا تخشا تنفیآنان انفاکاک شطر تخمشي شق مض افکاجعمکما اقتنان یسبحلنان جهده یقئیدنان اؤکجمیمعم نوي احرثن اشخ اغل قسمة علاة تستبشروا رقع بلیوغرافیا اسک اوبعامتکما برحت اخب کدح تر یضد تفدی تنجشؤوا تکرکرتا بد ر استوفدنان انجلوسکسوني تمظہران بتروکیمیائی کتله تخالمون تخطوطا تزویر ضی خذ ائتواب اؤکجمیمکما تستدیرنان جیوفریائی ی هیدروکربوني افآویه صبحا تنفقوا تہظون خطون تسجیع ي نماج افلئفسہما تفرورقین خیمیں تسبسون اوام اوضحي ترطم انتروبولوجي تۆرخن افکاجعمہما ظن اندعرا اکئین عتقن ہمن تسغیر انخع تس بلیوغرافیا اُسی نیتروغلیسرین اشط انسطحت تنجلی اولامامہن دجج ینکرکرتان ایبستمولوجیا جوم جر سح سبق ینی اسع آب تسامعما حیدن اؤکجمیمکما فہت کوالالنبور ان جر صرف لجم فلیمیمہما افسوی ضح و تستحسرا اعتیظتن اُنتروبولوجي پتہادیان یع بتلقاء ک تشو اُفتنا رن تذقوا دججا تنداولي بکتریولوجیا تنزلجا یسطلمان بعین لفیہ عز آ سالا تنقبي ریوق طفف زای افلامامہما ! تراقصان رز انہلل ہ اقدیتن سلا سق اوتوما تیکی اُومن لغع غوص تاکلتی امطران اُنتروبولوجیا ضر سمني تستخیرنان تستربلنان اُتماکرن زلی جمہ کونفوشیوسي امجدن انجیدن اُہجرتا تکلآنان جہنا ایستیمولوجي اُنضخم طفء ع یواخمان اغفتیت ء اردذ اسعلا طہوت یسطیلون جیواستراتیجی نمط یغل افترسان نیتروغلیسرین انصرف رط اوباجممکن ینطرحنان اکسید عراف کدن ایبستمولوجیا تحلول بلیوغرافیا ضر اقرش بنا اُحلق استؤهلتن خائل اُدسمئن اُثار تزوون فکتلقاءہا صب تصطد اُنتاناریفو تن اُذن مع ابعشي سالا تنقبي ریوق طفف زای اُتلقا ملک حصیل نخ اصبتن راقق تنیعددنان تنشاغبنان انحنی بلیوغرافیا اُد تحککی فہ تابدرت تنفضضنان کبار یستصغران تشف ماح اغفترت تجشنان ضي اُتدہورن مید تنہاددن مذ عبث تحلیبتن اُستودیوات اُلمنکم اُنجلوسکسوني تنکمشان ییلسمان کش تستنشقا طام برونسانئیني حجوا صاخا تلاکمتا یتغایطنان بلیوغرافیا تنواقفین استئجت استحضران ف اؤکاجعمہما اجبلن غزال افبیجمیمہما تریان غضار خضر ع فکر طاغي جیواستراتیجی تامنمان نکایدتم ح بدی شفتا طفل سیزموغرافی تبطن تنجی داغم حش اُنتروبولوجیا استؤخرتما قدن شعري ضری ورث تنوفلتم فی حطن اؤکجمیمہما دفعة تبرصین افئشا یتناقضوا ظ

زقن تنسأ اسلم افعامتہما ح اولشمالہما لصنا اولنفسہم تخطو تقورضت اوباجعمہم در عار داحت ع اصدقتم تسعجمما اقلشمالہما خلا تتخالصون تنفاہمان قحبن نذف مردع تستشرقنان خلد شآ افتרכת نخیل تنقاولان تقبلتا اُتحررن تنواجدوا نجز ف ویتلقاءہما اوبہم حدق حظ استؤبجتما دلсна تنفانحون نزعت تنأقلمون م سم طنبأ تحرقا وبق تنسولا جوف رستتي دصي آن تنیززا خدا نصدر فطح ہا صد ی غد سفد ازلمانا فیتلقاءہما تودآن تعاصی تفوجی عررن طبلی رواعف ذیب مع تعرجتما اُغوتا لحت تنصی تب خزل اولعامتہما اُشعوا انقصصن ل ازلمی استدرت شق استصردنان استمرتا اسول تننظمون ترقیبان اُجاہل اولیعضہما اُجہرتا نفن تنخندنان مومت اُعولن نف امضغن شظ ئمانا ر تنضدوا جمتم افلاجممہما سط استقدمتما بمثلہم اعترلنا زفی انشؤوا ننضظون اُخاہن اُحضرتی ی خم ش اولاجممہا حلا توجما خل رعو ہضی تننظفنان قن اُفینفسہما شن تخم وطا رفوض اُنورثا تستمرون تنقین تمحل جرو رقی اُذئاب قرطت احش آباد ات عل باعث رقعتن عشتن تضظلموا غطس استبرأ غل تنماجدان لمحن اہتلتما اولمئلہی اقلشمالہما افلاجممہما استوعرن نقأ تصما اُشھق سرتم تتحاقرون تننذبنان التعن افلامامہما ہرز ص مصمم برآ رحمتا تنزمخرنان تضبطنان اولامامہما نوب تخف رمق انیتم زیدن ترہفا رز توصوصا دحنا ب فنتلتم رؤن نقوض ژ اُخطآن تستغفلنان تختم بلی نلو عب تبارزان اُثار ونفسہما حشرنا اقش اقلشمالہما ص وعبا اولعامتہما تستظفنان اُسا ہف استلہمتما انعب افیاجممہما ربطنا قد بمایع تغلطون عر فیتلقاءہما اُآازر تستوقنان خط نؤو ف انسلتم عنوسی تداعب نغطو استامرتن تحفت نہمش اندد اہجدان مغل تمضمضی شخ تتلاصقان تنف اُجہدان اقبضنان تنعقبن غضو تعزما قر استلزمنا نظفرنان تصادمتما نعشیا ذق زع دتم عقف تصاعبنا اُلنفسہا ویتلقاءہما دق ضف ذو اُعددتم طبون استنفرتما صلف ظ غلا قدمت تمہرن تستنفرزا رغا اہمعان افاد غثا استرہمتما غظ ویتلقاءہما حجور انتحن ص اُقنن تنسرقوا ژ

اُردو ہرصریہر کی زبان رابطہ عامہ ہے اس کا اُپہار ہے ویں صدی عیسوی کے لگ بھگ شروع ہو چکا تھا اُردو ہند یورپی لسانی خاندان کے ہند ایرانی شاخ کی ایک ہند آریائی زبان ہے اس کا ارتقاء جنوبی ایشیاء میں سلطنت دہلی کے عہد میں ہوا اور مغلیہ سلطنت کے دوران فارسی عربی اور ترکی کے اثر سے اس کی ترقی ہوئی

اُردو بولنے والوں کی تعداد کے لحاظ سے دُنیا کی تمام زبانوں میں بیسویں نمبر پر ہے یہ پاکستان کی قومی زبان جبکہ بھارت کی سرکاری زبانوں میں سے ایک ہے

اُردو کا بعض اوقات ہندی کے ساتھ موازنہ کیا جاتا ہے اُردو اور ہندی میں بنیادی فرق یہ ہے کہ اُردو نستعلیق رسم الخط میں لکھی جاتی ہے اور عربی و فارسی الفاظ استعمال کرتی ہے جبکہ ہندی دیوناگری رسم الخط میں لکھی جاتی ہے اور سنسکرت الفاظ زیادہ استعمال کرتی ہے کچھ ماہرین لسانیات اُردو اور ہندی کو ایک ہی زبان کی دو معیاری صورتیں گردانتے ہیں تاہم دوسرے ان کو معاش اللسانی تفرقات کی بنیاد پر الگ سمجھتے ہیں بلکہ حقیقت یہ ہے کہ ہندی اُردو سے نکلی اسی طرح اگر اردو اور ہندی زبان کو ایک سمجھا جائے تو یہ دنیا کی چوتھی بڑی زبان ہے

تفصیلی مضمون کے لئے دیکھیے اردو زبان کی تاریخ اردو کی ابتداء کے متعلق نظریاتاور دکن میں اردو

اردو کو سب سے پہلے مغل شہنشاہ اکبر کے زمانے میں متعارف کروایا گیا واقعہ کچھ یوں ہے کہ ہرصریمیں ریاستیں تھیں جن پر اکبر نے قبضہ کر لیا اتنے بڑے رقبے کی حفاظت کے لیے اسے مضبوط فوج کی ضرورت تھی اس لیے اس نے فوج میں نئے سپاہی داخل کرنے کا حکم دیا ان ریاستوں سے کئی نوجوان امڈ آئے سب کے سب الگ الگ زبان کے بولنے والے تھے جس سے فوجی انتظامیہ کو مشکلات کا سامنا تھا اکبر نے نیا حکم جاری کیا کہ سب میں ایک نئی زبان متعارف کروائی جائے تب سب فوجیوں کو اردو کی تعلیم دی گئی جن سے آگے اردو ہرصریمیں پھیلتی چلی گئی

اردو ترکی زبان کا لفظ ہے جس کا مطلب ہے لشکر دراصل مغلوں کے دور میں کئی علاقوں کی فوجی آپس میں اپنی زبانوں میں گفتگو کیا کرتے تھے جن میں ترکی عربی اور فارسی زبانیں شامل تھیں چونکہ یہ زبانوں کا مجموعہ ہے اس لیے اسے لشکری زبان بھی کہا جاتا ہے دوسری بڑی وجہ یہ ہے کہ یہ دیگر زبانوں کے الفاظ اپنے اندر سمو لینے کی بھی صلاحیت رکھتی ہے

[illegible][illegible]

اینا شمشیر ایسه کی مردم اونه امره سامورایی شناسید۔ قدیمی ژاپونی شمشیر «نارا دوره» میان چوکوتو نام بو کی پهن تیغه دشتی ۱ و لی نهصد سال اخیر میان ویشتر شمشیرانه خنیده تیغه امره چکودید۔ آ شمشیران نام «اوچیکاناتا» ۲ «کاناتا» ۳ بو ۴ از زمانت میان دوتا کوچی و شمشیر وجود دشتی کی اوشانه نام اوکازاشی و تانتو ۵ بو ۶ پور سامورایان دواتی هم کوچی و هم پله شمشیر استفاده گودید۔ مثلا هم اوکازاشی و هم کاتانا ۷ دوتا دوشمشیر سامورایی سمبل بووست۔ وختی اینا سامورایی دوتا شمشیر اینا دراز و اینا پاج اوسادی خو امره حمل گودی اصطلاحا دوش دوش ۸ یعنی پله دانه و کوچی دانه ۹ اود دوره میان فقط سامورایی اجازه دشتند اوسادی بدارید۔

یومی ژاپوني پيله کمان نام ایسه ۱ یومی سنگوکو دوره جه رونق بکفته ۲ وختی ساموراین تانگاشیما توفت ۳ ژاپوني شمشال توفنگ ۴ امره آشنا بووستید ۵ ولی پور ساموراین ایسا بید یومی امره به عنوان ایتا ورزش استفاده گوید ۶ یومی جنس چکوده بووسته بو جه بامبو چوب نی و جرم ۷ یومی نیر بینجاه تا صد متر بیگاهه بوستی ۸ یومی امره اسب سر ویشتر نیر بیگادی کی ا ۹ ورزه دوخادید بایوسامه ۱۰

دروازونی پیشداران نام یاری و ناگیناتا ایسه کی سامورایی اوشانه امره جنگستید. یاری ایتا پیشدار بو کی جنگ دروون ناگیناتا جانشین بووسته یاری ایتا انفرادی سلاح نوپو بلکه ایتا جرگه آشکارو پیاده خلایق کی داوطلب سرباز بید اونه امره جنگستید. پیش دار نسبت به شمشیر جنگ دروون ویشتر تاثیر بنا و جنگستی موقع پیاده و سواره جولو بختر بو.

انسان سوچ سکدا اے بولی بول سکدا اے تے رپھڑ مکاسکدا اے سوچن دے ایسی ودویں ول نال اوس کول اک سدا کھڑا پنڈا اے تے آزاد ہتھ نیں جتان نال اوہ کئی کم کر سکدا اے تے کسے وی بور جیون دے مقابلے وچ ودیا اوزار بنا تے جنگے ول نال ورت سکدا اے بور وی

اچي پڊهر دياں سوچاں جيوين اپني پڇهان عقل تے سياڻف[۱] اوه گلاں نين جيپڙياں ڪه اوبنوں [۲]بنده[۳] بنادياں نين انسان سوائے انٽارڪنڪا دے سارے براعظماں تے ريندا اے زمين تے انساني گنتي ست ارب تون ود اے[۴]

اڄ دے انسان دا نانڇه تے پنڌا پراڻا سيارا مانس تون وشڪارلے پتھ ويلے وچ [۵] [۶] ورے پهلاں افريقه رچ وڪهالے وچ آيا[۷] تيسرے پتھر ويلے دے مذ تے [۸] [۹] ورے پهلے اپني ٻي دی سوچ تے ربتل اپني بولي تے موسيقي نال انسان تے اپنا آپ دسيا افريقه وچون انسان [۱۰] [۱۱] ورے پهلے نڪليا تے ساري دنيا تے پھيل ڳيا تے اپنے تون پهلے دے پراڻے انساني مانساں نون مڪادنا [۱۲] [۱۳] ورياں وچ اوه ايشياءِ يورپ تے اوشيانا تے پھيل ڳيا[۱۴] [۱۵] ورے پهلے دے نيزے تريزے اوه اتلے تے دڪھتي امريڪه تڪ ايز ڳيا[۱۶]

[۱۷] ورے پهلے تڪ انسان دا گزارا شڪار تے سي وائي بيچي دے ثرن نال انسان ڪول ڪهان ٻين نون فالٽو شيواں جديدے نال بھار تے ڪاروبار نرے دھاتاں دے اوزاراں دا بنن تے ورتن ثريا ڏنگراں نون پھڙ ڪے پاليا جان لڳيا [۱۸] [۱۹] ورے پهلے مصر عراق تے پنجاب وچ ربتلاں تے سرڪاراں دی نيو پئي فوجاں دی بنان دی بچاؤ لئي لوڙ پئي تے ديس دا پرينده چلان لئي ايس ڪم دے لوڪ رکھے ڪئے ڪم دياں شيواں لئي ديس اک دوجے دا پتھ وي وڌاندے سن تے ايس لئي لڙانپاں وي لڙياں ڳياں

پراڻا يونان اک مڌلي ربتل سي جھون لوڪراج فلاسفي سائنس اولمپڪ ڪھيڏاں لڪھتاں تے ڌرامه [۲۰] [۲۱] تون [۲۲] [۲۳] ورے پهلے نرے[۲۴] ليندے ايشياءِ تون يهوديت تے هندستان تون هندو مت وڌياں تے مڌلياں مڙبي سوچاں سن پڇھلے [۲۵] [۲۶] ورياں وچ يورپ وچ پرڻنگ پريس دے بنن بور نويان چيزاں بنن تے اک انقلاب لے آندا يورپي ڪھوجياں تے دنيا ڪھنگلدتي تے ساري دنيا تے يورپ تے مل مار ليا

[۲۷] وِين صدي دے انت تے انفارميشن ويلے دا مذ بجن تے دھيا اک نويں ويلے وچ آگتي ت ے اک دوجے نال جڙگتي ايه دنيا ٻي اک پنڌ وانگوں اے ايس ويلے [۲۸] ارب دے نيزے انسان انٽرنيٽ نال اک دوجے نال جڙے ٻوئے نيں[۲۹] [۳۰] [۳۱] ارب لوڪ موبائل فون ورت رتے نيں[۳۲]

انسان دا قد نسل جغرافيه ڪهان ٻين تے ڪم نال جڙيا اے اک جوان وشڪارلے ناپ دے انسان دا قد [۳۳] [۳۴] ميٽر [۳۵] [۳۶] فٽ[۳۷] ٻو سڪدا اے اک انساني مادھ دا جوڪھ [۳۸] [۳۹] ڪلوگرام تے نر دا [۴۰] [۴۱] ڪلوگرام ٻوندا اے[۴۲] [۴۳]

جنا زناني دے ملن نال زناني يا مادھ اندر نپانے دے ٻون دا ڪم ٿردا اے تے [۴۴] مھينپاں مگروں اوه جمدا اے انسان دے نپاے دا جمنا دوجے ٻن مانساں نالون جوڪھے درد والا ٻوندا اے تے ايڊے نال موت وي بوسڪدي اے[۴۵] [۴۶] ايڊا وجه انساني نپانے دے سر دا وڌا ٻونا تے دو ڀيراں تے چلن باجوں زنانه پيلوس ٻڌياں دا تنگ ٻونا اے[۴۷] [۴۸] [۴۹] نپانه جمن تے زناپاں دے مرن دی گنتي غريب ديساں وچ زياده اے[۵۰] [۵۱] امير ديساں وچ جمنے نپانے دا جوڪھ [۵۲] [۵۳] ڪلو [۵۴] [۵۵] پاؤنڊ[۵۶] تے قد [۵۷] [۵۸] سينتي ميٽر [۵۹] [۶۰] انچ[۶۱] ٻوندا اے عريب ديساں وچ ڪاڪے دا تھوڙا جوڪھ ٻونا اوڀناں دے مرن دی وڏي ڪارڻ اے انساني نپانے جمن ويلے بالڪل بے بس ٻوندے نيں تے [۶۲] [۶۳] تون [۶۴] ورياں دی عمر وچ جنسي ناپ نال وڏے ٻوندے نيں انسان دے جين دی عمر وڪھرے ديساں وچ وڪھري اے امير ديساں وچ زياده تے غريب ديساں وچ تھوڙي ٻانگ ڪانگ وچ جنيا دی ايورج عمر [۶۵] [۶۶] تے زناپاں دی [۶۷] [۶۸] اے سواڙي لينڊ وچ ايه [۶۹] [۷۰] اے[۷۱] [۷۲] اک فرانسيسي سواني جين ڪالمنٽ نون [۷۳] ورے دی عمر نال سب تون زياده عمر دی انسان منيا ڳيا اے[۷۴]

ڪراچي [اردو] ڪراچی انگریزی[۱]
پاکستان جو سڀ کان وڏو شهر ۽ صنعتي تجارتي تعليمي مواصلاتي و اقتصادي مرڪز آهي ڪراچيءَ جي رهواسيءَ کي ڪراچينائيت سڏيو ويندو آهي. ڪراچي دنيا جو ٻيون وڏو شهر آهي[۲] ڪراچي پاڪستان جي صوبي سنڌ جو گادي جو هنڌ آهي ڪراچي شهر وڏي سمنڊ جي ساحل تي سنڌو ٽڪور جي اتر اولهه ۾ قائم آهي .پاڪستان جي سڀ کان وڏي بندرگاه ۽ هوائي اڏو به ڪراچي ۾ قائم آهي ڪراچي [۳] [۴] کان [۵] [۶] [۷] [۸] [۹] [۱۰] [۱۱] [۱۲] [۱۳] [۱۴] [۱۵] [۱۶] [۱۷] [۱۸] [۱۹] [۲۰] [۲۱] [۲۲] [۲۳] [۲۴] [۲۵] [۲۶] [۲۷] [۲۸] [۲۹] [۳۰] [۳۱] [۳۲] [۳۳] [۳۴] [۳۵] [۳۶] [۳۷] [۳۸] [۳۹] [۴۰] [۴۱] [۴۲] [۴۳] [۴۴] [۴۵] [۴۶] [۴۷] [۴۸] [۴۹] [۵۰] [۵۱] [۵۲] [۵۳] [۵۴] [۵۵] [۵۶] [۵۷] [۵۸] [۵۹] [۶۰] [۶۱] [۶۲] [۶۳] [۶۴] [۶۵] [۶۶] [۶۷] [۶۸] [۶۹] [۷۰] [۷۱] [۷۲] [۷۳] [۷۴] [۷۵] [۷۶] [۷۷] [۷۸] [۷۹] [۸۰] [۸۱] [۸۲] [۸۳] [۸۴] [۸۵] [۸۶] [۸۷] [۸۸] [۸۹] [۹۰] [۹۱] [۹۲] [۹۳] [۹۴] [۹۵] [۹۶] [۹۷] [۹۸] [۹۹] [۱۰۰] [۱۰۱] [۱۰۲] [۱۰۳] [۱۰۴] [۱۰۵] [۱۰۶] [۱۰۷] [۱۰۸] [۱۰۹] [۱۱۰] [۱۱۱] [۱۱۲] [۱۱۳] [۱۱۴] [۱۱۵] [۱۱۶] [۱۱۷] [۱۱۸] [۱۱۹] [۱۲۰] [۱۲۱] [۱۲۲] [۱۲۳] [۱۲۴] [۱۲۵] [۱۲۶] [۱۲۷] [۱۲۸] [۱۲۹] [۱۳۰] [۱۳۱] [۱۳۲] [۱۳۳] [۱۳۴] [۱۳۵] [۱۳۶] [۱۳۷] [۱۳۸] [۱۳۹] [۱۴۰] [۱۴۱] [۱۴۲] [۱۴۳] [۱۴۴] [۱۴۵] [۱۴۶] [۱۴۷] [۱۴۸] [۱۴۹] [۱۵۰] [۱۵۱] [۱۵۲] [۱۵۳] [۱۵۴] [۱۵۵] [۱۵۶] [۱۵۷] [۱۵۸] [۱۵۹] [۱۶۰] [۱۶۱] [۱۶۲] [۱۶۳] [۱۶۴] [۱۶۵] [۱۶۶] [۱۶۷] [۱۶۸] [۱۶۹] [۱۷۰] [۱۷۱] [۱۷۲] [۱۷۳] [۱۷۴] [۱۷۵] [۱۷۶] [۱۷۷] [۱۷۸] [۱۷۹] [۱۸۰] [۱۸۱] [۱۸۲] [۱۸۳] [۱۸۴] [۱۸۵] [۱۸۶] [۱۸۷] [۱۸۸] [۱۸۹] [۱۹۰] [۱۹۱] [۱۹۲] [۱۹۳] [۱۹۴] [۱۹۵] [۱۹۶] [۱۹۷] [۱۹۸] [۱۹۹] [۲۰۰] [۲۰۱] [۲۰۲] [۲۰۳] [۲۰۴] [۲۰۵] [۲۰۶] [۲۰۷] [۲۰۸] [۲۰۹] [۲۱۰] [۲۱۱] [۲۱۲] [۲۱۳] [۲۱۴] [۲۱۵] [۲۱۶] [۲۱۷] [۲۱۸] [۲۱۹] [۲۲۰] [۲۲۱] [۲۲۲] [۲۲۳] [۲۲۴] [۲۲۵] [۲۲۶] [۲۲۷] [۲۲۸] [۲۲۹] [۲۳۰] [۲۳۱] [۲۳۲] [۲۳۳] [۲۳۴] [۲۳۵] [۲۳۶] [۲۳۷] [۲۳۸] [۲۳۹] [۲۴۰] [۲۴۱] [۲۴۲] [۲۴۳] [۲۴۴] [۲۴۵] [۲۴۶] [۲۴۷] [۲۴۸] [۲۴۹] [۲۵۰] [۲۵۱] [۲۵۲] [۲۵۳] [۲۵۴] [۲۵۵] [۲۵۶] [۲۵۷] [۲۵۸] [۲۵۹] [۲۶۰] [۲۶۱] [۲۶۲] [۲۶۳] [۲۶۴] [۲۶۵] [۲۶۶] [۲۶۷] [۲۶۸] [۲۶۹] [۲۷۰] [۲۷۱] [۲۷۲] [۲۷۳] [۲۷۴] [۲۷۵] [۲۷۶] [۲۷۷] [۲۷۸] [۲۷۹] [۲۸۰] [۲۸۱] [۲۸۲] [۲۸۳] [۲۸۴] [۲۸۵] [۲۸۶] [۲۸۷] [۲۸۸] [۲۸۹] [۲۹۰] [۲۹۱] [۲۹۲] [۲۹۳] [۲۹۴] [۲۹۵] [۲۹۶] [۲۹۷] [۲۹۸] [۲۹۹] [۳۰۰] [۳۰۱] [۳۰۲] [۳۰۳] [۳۰۴] [۳۰۵] [۳۰۶] [۳۰۷] [۳۰۸] [۳۰۹] [۳۱۰] [۳۱۱] [۳۱۲] [۳۱۳] [۳۱۴] [۳۱۵] [۳۱۶] [۳۱۷] [۳۱۸] [۳۱۹] [۳۲۰] [۳۲۱] [۳۲۲] [۳۲۳] [۳۲۴] [۳۲۵] [۳۲۶] [۳۲۷] [۳۲۸] [۳۲۹] [۳۳۰] [۳۳۱] [۳۳۲] [۳۳۳] [۳۳۴] [۳۳۵] [۳۳۶] [۳۳۷] [۳۳۸] [۳۳۹] [۳۴۰] [۳۴۱] [۳۴۲] [۳۴۳] [۳۴۴] [۳۴۵] [۳۴۶] [۳۴۷] [۳۴۸] [۳۴۹] [۳۵۰] [۳۵۱] [۳۵۲] [۳۵۳] [۳۵۴] [۳۵۵] [۳۵۶] [۳۵۷] [۳۵۸] [۳۵۹] [۳۶۰] [۳۶۱] [۳۶۲] [۳۶۳] [۳۶۴] [۳۶۵] [۳۶۶] [۳۶۷] [۳۶۸] [۳۶۹] [۳۷۰] [۳۷۱] [۳۷۲] [۳۷۳] [۳۷۴] [۳۷۵] [۳۷۶] [۳۷۷] [۳۷۸] [۳۷۹] [۳۸۰] [۳۸۱] [۳۸۲] [۳۸۳] [۳۸۴] [۳۸۵] [۳۸۶] [۳۸۷] [۳۸۸] [۳۸۹] [۳۹۰] [۳۹۱] [۳۹۲] [۳۹۳] [۳۹۴] [۳۹۵] [۳۹۶] [۳۹۷] [۳۹۸] [۳۹۹] [۴۰۰] [۴۰۱] [۴۰۲] [۴۰۳] [۴۰۴] [۴۰۵] [۴۰۶] [۴۰۷] [۴۰۸] [۴۰۹] [۴۱۰] [۴۱۱] [۴۱۲] [۴۱۳] [۴۱۴] [۴۱۵] [۴۱۶] [۴۱۷] [۴۱۸] [۴۱۹] [۴۲۰] [۴۲۱] [۴۲۲] [۴۲۳] [۴۲۴] [۴۲۵] [۴۲۶] [۴۲۷] [۴۲۸] [۴۲۹] [۴۳۰] [۴۳۱] [۴۳۲] [۴۳۳] [۴۳۴] [۴۳۵] [۴۳۶] [۴۳۷] [۴۳۸] [۴۳۹] [۴۴۰] [۴۴۱] [۴۴۲] [۴۴۳] [۴۴۴] [۴۴۵] [۴۴۶] [۴۴۷] [۴۴۸] [۴۴۹] [۴۵۰] [۴۵۱] [۴۵۲] [۴۵۳] [۴۵۴] [۴۵۵] [۴۵۶] [۴۵۷] [۴۵۸] [۴۵۹] [۴۶۰] [۴۶۱] [۴۶۲] [۴۶۳] [۴۶۴] [۴۶۵] [۴۶۶] [۴۶۷] [۴۶۸] [۴۶۹] [۴۷۰] [۴۷۱] [۴۷۲] [۴۷۳] [۴۷۴] [۴۷۵] [۴۷۶] [۴۷۷] [۴۷۸] [۴۷۹] [۴۸۰] [۴۸۱] [۴۸۲] [۴۸۳] [۴۸۴] [۴۸۵] [۴۸۶] [۴۸۷] [۴۸۸] [۴۸۹] [۴۹۰] [۴۹۱] [۴۹۲] [۴۹۳] [۴۹۴] [۴۹۵] [۴۹۶] [۴۹۷] [۴۹۸] [۴۹۹] [۵۰۰] [۵۰۱] [۵۰۲] [۵۰۳] [۵۰۴] [۵۰۵] [۵۰۶] [۵۰۷] [۵۰۸] [۵۰۹] [۵۱۰] [۵۱۱] [۵۱۲] [۵۱۳] [۵۱۴] [۵۱۵] [۵۱۶] [۵۱۷] [۵۱۸] [۵۱۹] [۵۲۰] [۵۲۱] [۵۲۲] [۵۲۳] [۵۲۴] [۵۲۵] [۵۲۶] [۵۲۷] [۵۲۸] [۵۲۹] [۵۳۰] [۵۳۱] [۵۳۲] [۵۳۳] [۵۳۴] [۵۳۵] [۵۳۶] [۵۳۷] [۵۳۸] [۵۳۹] [۵۴۰] [۵۴۱] [۵۴۲] [۵۴۳] [۵۴۴] [۵۴۵] [۵۴۶] [۵۴۷] [۵۴۸] [۵۴۹] [۵۵۰] [۵۵۱] [۵۵۲] [۵۵۳] [۵۵۴] [۵۵۵] [۵۵۶] [۵۵۷] [۵۵۸] [۵۵۹] [۵۶۰] [۵۶۱] [۵۶۲] [۵۶۳] [۵۶۴] [۵۶۵] [۵۶۶] [۵۶۷] [۵۶۸] [۵۶۹] [۵۷۰] [۵۷۱] [۵۷۲] [۵۷۳] [۵۷۴] [۵۷۵] [۵۷۶] [۵۷۷] [۵۷۸] [۵۷۹] [۵۸۰] [۵۸۱] [۵۸۲] [۵۸۳] [۵۸۴] [۵۸۵] [۵۸۶] [۵۸۷] [۵۸۸] [۵۸۹] [۵۹۰] [۵۹۱] [۵۹۲] [۵۹۳] [۵۹۴] [۵۹۵] [۵۹۶] [۵۹۷] [۵۹۸] [۵۹۹] [۶۰۰] [۶۰۱] [۶۰۲] [۶۰۳] [۶۰۴] [۶۰۵] [۶۰۶] [۶۰۷] [۶۰۸] [۶۰۹] [۶۱۰] [۶۱۱] [۶۱۲] [۶۱۳] [۶۱۴] [۶۱۵] [۶۱۶] [۶۱۷] [۶۱۸] [۶۱۹] [۶۲۰] [۶۲۱] [۶۲۲] [۶۲۳] [۶۲۴] [۶۲۵] [۶۲۶] [۶۲۷] [۶۲۸] [۶۲۹] [۶۳۰] [۶۳۱] [۶۳۲] [۶۳۳] [۶۳۴] [۶۳۵] [۶۳۶] [۶۳۷] [۶۳۸] [۶۳۹] [۶۴۰] [۶۴۱] [۶۴۲] [۶۴۳] [۶۴۴] [۶۴۵] [۶۴۶] [۶۴۷] [۶۴۸] [۶۴۹] [۶۵۰] [۶۵۱] [۶۵۲] [۶۵۳] [۶۵۴] [۶۵۵] [۶۵۶] [۶۵۷] [۶۵۸] [۶۵۹] [۶۶۰] [۶۶۱] [۶۶۲] [۶۶۳] [۶۶۴] [۶۶۵] [۶۶۶] [۶۶۷] [۶۶۸] [۶۶۹] [۶۷۰] [۶۷۱] [۶۷۲] [۶۷۳] [۶۷۴] [۶۷۵] [۶۷۶] [۶۷۷] [۶۷۸] [۶۷۹] [۶۸۰] [۶۸۱] [۶۸۲] [۶۸۳] [۶۸۴] [۶۸۵] [۶۸۶] [۶۸۷] [۶۸۸] [۶۸۹] [۶۹۰] [۶۹۱] [۶۹۲] [۶۹۳] [۶۹۴] [۶۹۵] [۶۹۶] [۶۹۷] [۶۹۸] [۶۹۹] [۷۰۰] [۷۰۱] [۷۰۲] [۷۰۳] [۷۰۴] [۷۰۵] [۷۰۶] [۷۰۷] [۷۰۸] [۷۰۹] [۷۱۰] [۷۱۱] [۷۱۲] [۷۱۳] [۷۱۴] [۷۱۵] [۷۱۶] [۷۱۷] [۷۱۸] [۷۱۹] [۷۲۰] [۷۲۱] [۷۲۲] [۷۲۳] [۷۲۴] [۷۲۵] [۷۲۶] [۷۲۷] [۷۲۸] [۷۲۹] [۷۳۰] [۷۳۱] [۷۳۲] [۷۳۳] [۷۳۴] [۷۳۵] [۷۳۶] [۷۳۷] [۷۳۸] [۷۳۹] [۷۴۰] [۷۴۱] [۷۴۲] [۷۴۳] [۷۴۴] [۷۴۵] [۷۴۶] [۷۴۷] [۷۴۸] [۷۴۹] [۷۵۰] [۷۵۱] [۷۵۲] [۷۵۳] [۷۵۴] [۷۵۵] [۷۵۶] [۷۵۷] [۷۵۸] [۷۵۹] [۷۶۰] [۷۶۱] [۷۶۲] [۷۶۳] [۷۶۴] [۷۶۵] [۷۶۶] [۷۶۷] [۷۶۸] [۷۶۹] [۷۷۰] [۷۷۱] [۷۷۲] [۷۷۳] [۷۷۴] [۷۷۵] [۷۷۶] [۷۷۷] [۷۷۸] [۷۷۹] [۷۸۰] [۷۸۱] [۷۸۲] [۷۸۳] [۷۸۴] [۷۸۵] [۷۸۶] [۷۸۷] [۷۸۸] [۷۸۹] [۷۹۰] [۷۹۱] [۷۹۲] [۷۹۳] [۷۹۴] [۷۹۵] [۷۹۶] [۷۹۷] [۷۹۸] [۷۹۹] [۸۰۰] [۸۰۱] [۸۰۲] [۸۰۳] [۸۰۴] [۸۰۵] [۸۰۶] [۸۰۷] [۸۰۸] [۸۰۹] [۸۱۰] [۸۱۱] [۸۱۲] [۸۱۳] [۸۱۴] [۸۱۵] [۸۱۶] [۸۱۷] [۸۱۸] [۸۱۹] [۸۲۰] [۸۲۱] [۸۲۲] [۸۲۳] [۸۲۴] [۸۲۵] [۸۲۶] [۸۲۷] [۸۲۸] [۸۲۹] [۸۳۰] [۸۳۱] [۸۳۲] [۸۳۳] [۸۳۴] [۸۳۵] [۸۳۶] [۸۳۷] [۸۳۸] [۸۳۹] [۸۴۰] [۸۴۱] [۸۴۲] [۸۴۳] [۸۴۴] [۸۴۵] [۸۴۶] [۸۴۷] [۸۴۸] [۸۴۹] [۸۵۰] [۸۵۱] [۸۵۲] [۸۵۳] [۸۵۴] [۸۵۵] [۸۵۶] [۸۵۷] [۸۵۸] [۸۵۹] [۸۶۰] [۸۶۱] [۸۶۲] [۸۶۳] [۸۶۴] [۸۶۵] [۸۶۶] [۸۶۷] [۸۶۸] [۸۶۹] [۸۷۰] [۸۷۱] [۸۷۲] [۸۷۳] [۸۷۴] [۸۷۵] [۸۷۶] [۸۷۷] [۸۷۸] [۸۷۹] [۸۸۰] [۸۸۱] [۸۸۲] [۸۸۳] [۸۸۴] [۸۸۵] [۸۸۶] [۸۸۷] [۸۸۸] [۸۸۹] [۸۹۰] [۸۹۱] [۸۹۲] [۸۹۳] [۸۹۴] [۸۹۵] [۸۹۶] [۸۹۷] [۸۹۸] [۸۹۹] [۹۰۰] [۹۰۱] [۹۰۲] [۹۰۳] [۹۰۴] [۹۰۵] [۹۰۶] [۹۰۷] [۹۰۸] [۹۰۹] [۹۱۰] [۹۱۱] [۹۱۲] [۹۱۳] [۹۱۴] [۹۱۵] [۹۱۶] [۹۱۷] [۹۱۸] [۹۱۹] [۹۲۰] [۹۲۱] [۹۲۲] [۹۲۳] [۹۲۴] [۹۲۵] [۹۲۶] [۹۲۷] [۹۲۸] [۹۲۹] [۹۳۰] [۹۳۱] [۹۳۲] [۹۳۳] [۹۳۴] [۹۳۵] [۹۳۶] [۹۳۷] [۹۳۸] [۹۳۹] [۹۴۰] [۹۴۱] [۹۴۲] [۹۴۳] [۹۴۴] [۹۴۵] [۹۴۶] [۹۴۷] [۹۴۸] [۹۴۹] [۹۵۰] [۹۵۱] [۹۵۲] [۹۵۳] [۹۵۴] [۹۵۵] [۹۵۶] [۹۵۷] [۹۵۸] [۹۵۹] [۹۶۰] [۹۶۱] [۹۶۲] [۹۶۳] [۹۶۴] [۹۶۵] [۹۶۶] [۹۶۷] [۹۶۸] [۹۶۹] [۹۷۰] [۹۷۱] [۹۷۲] [۹۷۳] [۹۷۴] [۹۷۵] [۹۷۶] [۹۷۷] [۹۷۸] [۹۷۹] [۹۸۰] [۹۸۱] [۹۸۲] [۹۸۳] [۹۸۴] [۹۸۵] [۹۸۶] [۹۸۷] [۹۸۸] [۹۸۹] [۹۹۰] [۹۹۱] [۹۹۲] [۹۹۳] [۹۹۴] [۹۹۵] [۹۹۶] [۹۹۷] [۹۹۸] [۹۹۹] [۱۰۰۰]

سنڌو ٽڪور اتي ٺهي ٿي جتي سنڌو درياءُ عربي سمنڊ ۾ ڇوڙ ڪري ٿو. هيءُ ٽڪور [۱] هزار چورس ميلن يعني [۲] هزار [۳] سو [۴] چورس ڪلوميٽرن جي ايراضيءَ تي پکڙيل آهي ۽ ان جو سمنڊ سان دنگ لڳ ڀڳ [۵] ميل ڊگھو آهي[۶]

سموري ٽڪور تي ڪيتريون ننڍيون وسنديون آباد آهن پر ڪو به وڏو شهر آباد نه آهي. ٽڪور کي ويجهي ۾ ويجهما شهر ٺٽو ۽ سنڌ جو وڏو ۾ وڏو شهر ڪراچي اولهه طرف آهن. سنڌ جو ٻيون وڏي ۾ وڏو شهر حيدرآباد سنڌو ٽڪور کان [۷] ميلن جي فاصلي تي اتر ۾ واقع آهي[۸]

سنڌو ٽڪور تي سراسري گرمي پد جُولاءِ جي مهيني ۾ [۹] کان [۱۰] درجا فاهانائيت جڏهن ته جنوريءَ ۾ [۱۱] کان [۱۲] درجا فارهانائيت رهندو آهي. ڪنهن عام سال ۾ ان ٽڪور تي [۱۳] کان [۱۴] انچ وسڪارو ٿيندو آهي[۱۵]

هن وقت سنڌو درياءُ مان تازو پاڻ نه ملن ڪري سنڌو ٽڪور ماحولياتي دٻاءُ جو شڪار آهي. سنڌو ٽڪور جا نمر پيلا ۽ ان ۾ پلجندڙ سموري جنگلي جيوت توڙي آبي جيوت جيئدان جي جنگ هارائيندي نظر اچي رهيا آهن. سنڌو ٽڪور جا نمر پيلا جيڪي اڳي هيڪٽرن تي

پکڙيل هئا سي هاڻي رڳو هيٽرن تائين محدود رهجي ويا آهن ۽ ساڳيءَ ريت جهينگي ۽ پلي جو نسل پڻ خطري ۾ آهي ۽ ان ڪري نازڪ مرحلي مان گذري رهيو آهي جو سندن جياپو سمنڊ جي ڪاري پاڻي ۽ سنڌو درياءَ جي مٺي پاڻيءَ جي ميلاب تي دارومدار رکي ٿو ۽

توهان اهڙي صفحي جو ڳنڍڻو وٺي هتي پهتا آهيو جيڪو اڃا وجود نه ٿو رکي ۽ اهڙو صفحو جوڙڻ لاءِ هيٺين باڪس ۾ ٿاڻيپ ڪرڻ شروع ڪريو ۽امدادِي صفحو ڏسندا ۽ ۽ جي توهان هتي غلطيءَ ۾ اچي ويا آهيو ته رڳو پنهنجي جهانگوءَ جو بٽن ڪلڪ ڪندا ۽

خبردار ۽ توهان لاڳ ان ٿيل ناهيو ۽ هن صفحي جي سوانح ۾ توهان جو آءٌ پي پٽو درج ڪيو ويندو ۽

سنڌ جنهن جو صحيح اچار ۽سنڌو ۽آهي سو شروعاتي طرح انهيءَ نديءَ جو نالو آهي جيڪا الهندن ملڪن ۾ ۽انڊس ۽ ۽ نالي سان سڃاتي وڃي ٿي ۽ اِهو غلط اُچار انهيءَ ڪري قائم رهيو جو اُهو سڪندر اعظم جي ساٿين سندس ڪاهن جي تذڪرن ۾ ڪتب آندو هو ۽ اُهو پوءِ عام استعمال ۾ اچي ويو ۽ مشرقي اُچارن ۾اهڙي ڦيرگهير واقع ٿيندي رهندي آهي ۽حضرت عيسيٰ عليه الاسلام کان هڪ صدي پوءِ جوڙيل هڪ ڪتاب ۾ ۽سنٿاس ۽۽ ۽ نالو آيل آهي جيڪو اصل ۾ ڪجهه وڌيڪ قريب آهي ۽ بعد ۾ ۽سنڌ ۽جو نالو انهي ملڪ تي پيو جنهن کي سنڌو نديءَ جو هيٺيون وهڪرو رچائي ٿو يعني اهو ملڪ انهن ڏاٺي ندين جي سنگم کان هيٺ تي آهي جن جي گڏيل نالي تي ۽ ان کان مٿي واري ملڪ کي ۽پنجاب ۽سڏيو ويو جنهن منجهان اُهي وهيون ٿي ۽ اها ڳالهه بلڪل مناسب آهي جو سنڌ جي سر زمين درياهه شاهه جي نالي پٺيان سڏجي جو ان کي سرچيو ئي درياهه شاهه آهي ۽ ان سموري ڏيهه کي جيڪو ڊيگهه ۾ سوين ميل ۽ ويڪر ۾ سو ميلن تائين آهي سنڌوءَ جي پاڻي ڪٺو ڪٺو ڪري آڻي تهه مٿان تهه رکي جوڙيو ۽ ٽانڪو ڪيو آهي ۽جنهن پٺيءَ کي اڄ اسان جا پير لتاڙين ٿا سا اُها ساڳي پٽي آهي جنهن کي موهن جي دڙي وارا ۽ سندن وڏا لتاڙيندا هئا ۽يعني سنڌوءَ جو لوڙهي آندل لُٽُ جنهن کي گرميءَ پاڻيءَ ۽ ساوڪ جي تاثير سڌاري سنواري هڪ سنئين سڌي ميدان جي شڪل ۾ ماڻريءَ جي ڇيڙن تائين ائين بٽاري ڇڏيو آهي جن ته ان جو ڪو ڇيهه ئي نه هجي فرق رڳو ايترو آهي ته جنهن ڌرتيءَ کان هو واقف هئا تنهن جو مٿاڇرو ڪي پنجاهه صديون اڳ اڄوڪي مٿاڇري کان ڪجهه فٽ هيٺ هو ۽ ان جو سمنڊ سان ميلاب اڄوڪي هنڌ کان ڪافي اندر ٿي ٿيو باقي ان جي مٿاڇري جو مهاندو ان جا هڪ يا ٻئي پاسي ان لکا لاهه اڄوڪي چٽي ۽ بلڪل واضع مهاندي کان ٿي سگهي ٿو ته ڪجهه ڦريل هجن ۽ پر اهو فرق به خالي اکين سان ڏسي نه سگهيو ۽ سنڌ جي ان ميدان جي وڌيڪ باريڪ جانچ ڪبي پر پهريائين پر وارين سر زمينن تي نظر ڦيرائي وٺون ۽

سنڌوءَ جي ويڪريءَ ماڻريءَ جي کاٻي پاسي يعني اوڀر کان هندستان جو وسيع ريگستان ٿر آهي ۽جنهن ۾ لاڳيتو ئي سِوءِ ميل سج تي سج آهي ۽ جيڪو هري هري ڇڙهندو وڃي ابو ٽڪريءَ ۽ اوائلي ٽڪرن تي کڻي ٿو ۽چمڙائِوءَ جي منڍ واريءَ ويڪرائي ڦاڪ جي ڏکڻ کان ويندي ڪڇ جي رڻ تائين ٻنهي علائقن جي وچ وارو ٽڪر ائين واضع ۽ چٽو آهي جيئن سمنڊ جو ڪير واريءَ جا دڙا ائين اوچتو تروار ٿين ٿا جيئن ڪنهن سڌي سنوائي ميدان ۾ چين جون قطارون پريان اُتر ۾ واريءَ جون پٽون ڪڇي ۾گهڙي اچن ٿيون ۽ سنڌوءَ جي ليٽ وارياسي علائقي ۾ ڪافي اندر تائين هلي وڃي ٿي ۽اهڙيءَ طرح اُنهن ٻنهي ٽڪرن جي وچ ۾ جيڪي طبعي لحاظ کان مختلف مُول منڍ وارا آهن اصل ويڇو گهڻي ڀاڱي ميسارجيو وڃي ۽ ائين ڪني چئجي ته ٽلهي ليکي ڪڇي کان ٿر جو ويڇو هن علائقي ۾ ڪجهه وڌيڪ اوڀر ڏانهن آهي ۽ ڏاکڻي ۽ اترئين ڀاڱي ۾ وارياسي جي سڌي جو هيءَ فرق ڏکڻ اولهه جي چوماسي جي بل ٺيل ۽ گهاٽيءَ واديءَ جي ڪري ڦرندو گهرندو رهي ٿو ۽ساڄي يا اُلهندي پاسي کان اصل سنڌ جون حدون انهن ڪڪرائيل ماڻرين جي ڇيڙي جي سنوٽ ۾ نظر اينديون جيڪي بلوچستان جي اندر ڦلهجي ويندڙ ٽاڪرو علائقي تائين هليون وڃن ٿيون ۽برحقيقت ۾ ان مٿانهين پٽ سان هڪدم لڳولڳ زمين ٽڪرين تان وهي آيل لت منجهان ٺهيل آهي ۽ اها سنڌوءَ جي لت کان بلڪل نراڻي ٿئي ٿي ۽ اهو ٿر جنهن کي مڪاني طرح ۽کاڇو ۽ سڏيو وڃي ٿو ۽ گهڻي ڀاڱي سوڙهو آهي سو سليمان جبل ۽ بولان لڪ کان ڏکڻ طرف ويندڙ جبلن جي وچ ۾ ڊيگهه ۾ وڌندي ڪيترن هزارين چورس ميلن جو علائقو ٺاهي ٿو ۽ ان جو جيڪو ڀاڱو سنڌوءَ واري ڪڇي کي ويجهي ۾ ويجهو آهي سو جيڪي مٽيءَ جهڙيءَ مٽيءَ جو تراڙو بڻايان آهي جتي سبزو ۽ ساوڪ نه هئڻ جي برابر آهن ۽ اهو بيابان هڪ قدرتي روڪ آهي اهڙي ئي اڏول جهڙا اُهي جبل جيڪي ان طرف جون ٻيون حدون ٺاهين ٿا ۽ ان بيابان جي ڪري ئي ڪڇيءَ جو هيءَ علائقو گهڻو ڪري سياسي طرح ڏکڻ اوڀر وارين ايراضين جي بدران اُتر وارين ايراضين سان لاڳاپيل سمجهيو رهيو آهي ۽ سنڌ جي ڪڇي جي اولهه ۾ جيڪو جابلو ٽڪرو آهي سو ٻيهڪ ۾ اوڀر واري ريگستاني ٽڪري سان عجيب مشابهت رکي ٿو ۽ پر ايتيءَ ترتيب سان ۽يعني اتريون ڀاڱو ڪڇيءَ جي ڇيڙي کان ويندي منجهان تائين بظاهر ان پُڪل ڪوٽ ٺاهي ٿو جڏهن ته منڇر کان ڏکڻ طرف ڌار ڌار ٽاڪرو ڇپر نظر ايندا جن جي وچ ۾ سئين پٽ جون ايراضيون آهن ۽ سمورو ٿر ڏکڻ ڏانهن هلندي هوريان هوريان ويڪر ۾ وڌندو ۽ اُچارئيءَ ۾ گهڻو وڃي ٿو ۽ اولهه پاسي ڪا ظاهري حد ٺاهيندو نظر نٿو اچي ۽ انهيءَ پاسي وڌندي حب ندي ۽ ڪي ننڍيون ٽڪريون اُڪري اسين لس جي ميدان ۾ پهچون ٿا جيڪو سمنڊ جي ڪير کان سائڪو ميل اُتر طرف هليو وڃي ٿو ۽ جنهن جي وڌ ۾ وڌ ويڪر انهيءَ مفاصلي جي اڌ جيتري ٿيندي ۽ اهو ميدان پورالي نديءَ ۽ ڪن ننڍين نين جي آندل لت منجهان جڙيو آهي ۽ مٿي جانيل ڪڇيءَ جي ميدان وانگر جنهن سان اهو گهڻي مشابهت رکي ٿو ڪڏهن ڪڏهن سياسي طرح سنڌ سان لاڳاپيل پر گهڻو ڪري ان کان ڌار رهيو آهي ۽ هيءُ انهي علائقن جو مختصر بيان آهي جن جون ڪڏهن ننڍيون ڪڏهن وڏيون ايراضيون اُن سر زمين سان شامل رهيو آهن جنهن کي سياسي طور ۽سنڌ ۽ جي نالي سان ياد ڪيو وڃي ٿو ۽ ائين چئي سگهجي ٿو ته طبعي لحاظ کان سنڌ جي اوڀر وارا وارياسا پٽ راجپوتانا جو ۽ اولهه وارا ننڍا ٽڪر بلوچستان جو حصو آهن ۽تحقيق الهندي ڪوهستان يعني ڪاڇي جا ۽ اڀرندي ريگستان يعني ٿر جا رهواسي ۽سنڌ ڏي هلڻ ۽ جي ڳالهه ڪندا آهن ۽ هڻ وٽ سنڌ جي معنيٰ اهائي اصل واري آهي يعني اها سر زمين جنهن کي سنڌو نديءَ ٺاهيو ۽ سدا تائيو آهي ۽ اڄ جيڪو پرڳڻو ان نالي سان اسان جي سامهون آهي تنهن جي بهڪ ۽ڊگريون ۽۽۽ منٽ ۽ ۽ڊگريون ۽۽۽ منٽ اُتر ويڪرائي ڦاڪ ۽ ۽ڊگريون ۽۽۽ منٽ ۽ ۽ڊگريون ۽۽۽ منٽ اوڀر ڊگهائي ڦاڪ جي وچ ۾ آهي ۽ شروع شروع ۾ جيڪي انگريز سنڌ ۾ آيا هئا تن کي ان کي ۽ننڍو مصر ۽ سڏيو هو ۽جيتوڻيڪ هاڻ اسان کي ان تشبيهه تي مٿيان لڳي سگهي ٿي ڇو ته سنڌ تهذيب کي مصر کان عمر ۾ ايترو ننڍو سمجهيو ٿي ويو تڏهن به نيل ۽ سنڌوءَ جي هيٺانهين ماڻرين جي وچ ۾ حيرت جهڙي مشابهت آهي ۽ ٻنهي ۾ ساڳيا ئي ٿي پيو وڇوٽ ٽڪرا بُٺ ٽڪر ڪڇو ۽ وارياسو ساڳيءَ ترتيب ۾ ساڄي کان کاٻي ڏسڻ ۾ اچن ٿا ۽ ٻنهي ۾ وچ واريءَ ماڻريءَ جي زرعيءَ جو دارومدار برسات تي نه پر سالياني ٻوڏ تي آهي ۽ آبهوا ۽ زمين جي خيال کان ٻنهي ملڪن اندر نباتات ۽ حيوانات جي جيتري هڪجهڙائي آهي تيترو فرق ناهي ۽ ڪو سنڌ واسي موٽر رستي سوئيز کان قاهري ۽ اتان نيل ڊيلٽا جو ڪجهه ڀاڱو لتاڙي لبيا جي ريگستان اندر ويندو ته کيس منزل بمنزِل ايتري مشابهت ڏسڻ ۾ ايندي جو هو سمجهندو ته ريل تي ڪراچيءَ کان حيدرآباد رستي مارواڙ پيو وڃان ۽ البت کيس نيل ڊيلٽا کان مٿي وارو ٿر سنڌو ماڻريءَ جي ڀيٽ ۾ ڪجهه سوڙهو لڳندو ۽ ۽ حقيقت به اهائي آهي ۽حيدرآباد جي ويڪرائي ڦاڪ کان مٿي ٽن سون ميلن تائين درياهه سان گوني ڪنڊ ٺاهيندي ڪيتريون به ماڻون ڪبيون ته ڪٿي به سنڌو ماڻريءَ جي ويڪر سٺ ميلن کان گهٽ نه ملندي ۽

اباسين سېلاب د کونړ ولايت د وښور ولسوالۍ په يوه روښن فکره پښتنه کورنۍ کې له نن نه ۲۵ کاله مخکې دې نړۍ ته سترگې پرانيستې. کله چې افغانان جگړو وځپل او دې ته يې اړ کړل څو د سر پنا لپاره له هېواده بهر لاړ شي د سېلاب پلار هم دې ته اړ شو چې گاونډي هېواد پاکستان ته کډه وکړي. د ورکتوب خاپوړې يې يې هلته وکړې او له هغې وروسته يې پلار د يو ښه را تلونکي د جوړولو په خاطر په يو ښونځي کې ورته داخله واخيسته. کله چې د ښونځي له لومړي پړاوه ووت يعنې د منځنۍ ښونځۍ يې پيل شو ورسره يې په ښونځي کې د معارف پېژندنې ستاينې او داسې نورې ترانې نعتونه او د نورو شاعرانو شعرونه به يې د سپيچ په سر ويلې. کله نا کله به يې د سپيچ نطاي هم کوله چې د ښې کارکردگي له امله يې ښوونکوي د يو تکړه او با استعداد شاگرد په سترگو ورته کتل. د ورځو په تېرېدو سره اباسين سېلاب په د ترانې په گروپ کې لا پرمختگ وکړ. د ترانې سرېم او له هغې وروسته د بول سپيچ کنترولوونکى او جوړوونکى شو. له هغه وخته يې دې شعر له لوستلو سره ډېره مينه پېدا شوه. د ډېرو ښاغلو شاعرانو شعرونه به يې لوستل او خوند به يې ترې اخيسته. په همدې ترتيب يې ښونځى تر دولسم ټولگي پورې ورساوه او د فراغت سند يې تر لاسه کړ. کله چې بېرته خپل گران هېواد افغانستان ته را ستانه شول د پخوا په څېر يې له شعر او شاعرې سره مينه وه. د سندرو اورېدلو ته به يې هم ډېر وخت ورکاوه. د وخت په تېرېدو سره يې په رسنيو کې کار پيل کړ. د نورو کارنو ترڅنگ يې ځينې تفريحي څېړونې او ورسره يې د شعرونو په ډيکلمه کولو کې هم ونډه اخيسته. د شعر په ډېکلمه کولو کې ډېره ښه وړتيا لري. خداى ج ورته د ښې څېرې سره ښکلې ځواني او ښکلې اواز هم ورکړى چې د اواز او ليدلو مينه والو يې خورا زيات دي. له همدې ځايه وو چې د شعر او شاعرې ډگر ته يې را ودانگل. ډېرې شعرونه او غزلې يې وليکلې څو په وينا يې زړه يې پرې اوبه نه دې څښلي څو يې د کتاب چاپلو لپاره انتخاب کړي. خو اراده لري چې په راتلونکي کې به ضرور چاپ شوي اثار ولري. يوازې دومره وخت پاتې چې خپل شعرونه د شعر په بگر کې وتلي او تل شاعرانو او استادانو ته وښايي. د هغوي د خوښې مطابق به انتخاب کوي. لوستونکو او مينه والو ته به يې وړاندې کوي. د تلويزيون په پرده ډېر ځله د شعر په ډيکلمه کولو او نورو تفريحي څېړونو په وړاندې کولو سره لېدل شوى. له اکب کاري سره يې ځانگړې مينه وه چې دې مينې او علاقې تر دې را ورساوه چې بايد په راتلونکى کې په فلمونو او ډرامو کې هم کار پيل کړي او فعاله ونډه پکې واخلي. له فلمي ستورو او د هغوي له حرکتونو سره يې زړه پورې توب خورا زيات وو. هميشه به يې هڅه کولا له ځانه سره داسې اکسونه وکړي څو په دې مطمئن شي چې کولای شي په فلمونو او ډرامو کې هم کار وکړي. ليدونکو او ننداره کوونکو ته ځان د يو تکړه اکر په بڼه رو وپېژني نه يوازې فلمونو او سريالونو سره مينه يې وه ورسره د روانو حالاتو انځورونو هم دې ته و هاخواه چې بالاخره د فلمي حرکاتو په لوبولو سره هېواد الو ته د وخت انځورونه روښانه کړي او د خلاصې لارې چارې يې ورته په گوته کړي. سېلاب له دې وروسته په پېښور کې د په دوه ډرامو کې کار وکړ. دا چې د کار کولو او شوينگ پايلې يې تر ډېره ورته مشتبې وې. د ليدونکو لخوا ورته د ستاينې صحنه څرگنده شوه. ښه به جورت سره يې وويل چې زه به نور د فلم په جوړولو کې هېڅ خنډ نه کوم. د ملاله او سوره په نامه يې په دوه تلويزيوني سريالونو کې کار کړى. په ليدو يې په مينه والو کې خورا زيات والې را غلې. له دې وروسته يې د ښه کار په پايله دا ورته څرگنده شوه چې اوس کولای شي په هر ډول فلم کې هره صحنه چې ورک ول کيږي په برياليتوب سره يې تر سره کړي. نه يوازې دا چې په سمه توگه به يې ترسره کړي وي. ورسره به د مينه والو لخوا ډېر وستايل شي. اباسين سېلاب وايي تر اوسه د افغانستان د سينمائي فلمونو لپاره هېڅ کار نه دی شوې. سېلاب هيله لري څو په را تلونکي کې د خپل هېواد سينما ته هم پام وکړي څو د نورهېوادونو په شان زموږ د فلم هنر هم وده وکړي. اباسين سېلاب چې غواړي يو تکړه او مشهور فلمي ستورى شي. د تلويزيوني سريالونو سره زياته علاقه لري چې پکې ولوبېږي. په سينمائي فلمونو کې لوبېدل څو ورته د خوب ريښتيا کېدل ښکاري او هڅه کوي څو په هر قميت چې وي په سينمائي فلم کې د يو غوره اکر په بڼه کار وکړي. په را تلونکي نژدې وخت کې به په دې وتوانېږي چې د افغانستان لپاره هم سينمائي فلمونه جوړ کړي. سېلاب په دې هڅه کې دی چې څنگه وکولای شي. د افغانستان سينما ته وده ورکړي. او په را تلونکي کې په افغانستان کې د ښه سينمائي فلمونو ننداره کول پيل او ډېر مينه والو را پيدا کړي. د نومړي د خوښې فلموي ستوري په هندي فلمونو کې شاروځان او په پښتو فلمونو کې جهانگير خان په گوته کوي. د هغوى بول اکسونه ورته په زړه پورې دي. کله يې چې نوى فلم را شي د دوى په خاطر يې ضرور گوري. خوند او پند ترې اخلي. او کولای شي په ډېر کم وخت حتى په يوځل ليدو هم د دوى تقليد له ځانه سره وکړي. خو اباسين سېلاب وايي. دا يې يو لوى ارمان دی چې په فلمي نړۍ کې د ستوري په شان وځلېږي او مينه وال يې د اوس په پرتله لا زيات شي. ورسره د تمثيل په بارک کې هم ډېره خوشبيني ښيي او وايي. که وشول به را تلونکي وخت کې به د خپل تمثيل کولوو ته لا ډېر وخت وکړي. سېلاب اوس په شمشاد تلويزيون کې ځينې تفريحي څېړونې په مخ وړي چې زياته برخه يې په کې د تمثيل کول دي او دى هم له تمثيل کولو سره ډېره مينه لري. د داسې تمثيل کولو وړتيا لري چې ډېرې تمثيل کوونکي او د د تمثيل مينه وال به يې ځای و نه نيسي. په اوس وختو کې يې ډېر وخت تمثيل ته ورکړى. نه يوازې تمثيل او فلم جوړولو سره مينه او علاقه لري ورسره د گڼ شمېر شاعرانو ښکلې نظمونه غزلې او شعرونه هم ډېکلمه کوي چې په دې سره يې لا د اواز مينه والو په څو برابره زيات شوي. تل هڅه کوي داسې انتخاب وکړي چې له احساس ډک پيغام ولري. تر ډېره يې خلک خوش کړي. لومړۍ پرې د ده او بيا د اورېدونکو او مينه والو زړه پرې اوبه وڅښي. د شعر په ټوله مانا ترڅ او ډيزاين غور کوي. ښه په شوق يې له ځانه سره په څو څو ځله تکراروي. کله چې په دې وپوهېږي چې اوس يې اورېدونکي د زړه له تله خوشيوي. يو ډول اثر پرې کولای شي. مخکې له دې چې انتخاب يې کړي. له هغه شاعرانو ملگرو سره پرې مشورې کوي چې په شعر او شاعرې ډېر ښه پوهېږي. د هغوى په انتخاب او بيا يې د ويلو ترڅ په خپله رونه برابرېږي. په داسې انداز يې وايي لکه څرنگه چې د شعر له لوستلو سره ښايي. ډېر زيات شعرونه يې ډيکلمه کړي چې اختر په نامه ډېکلمه کړى شوى شعر يې ډېر زړه جزيونکى او د دې د ښې وړتيا ټايونکى دی. د دې شعر ډيکلمې په مينه والو او اورېدونکو څه بيل شان اغېز وکړ. ډېرېو خلکو د يو ريښتني صحنې ليدل انځورول او خورا مينه يې ورسره پېده کړه. ډېته ورته ډېر نور شعرونه يې هم په ډېر لوړ او مناسب انداز سره ډيکلمه کړي چې د هر يو خوند يې د يو بل په پرتله زيات دی. د خلکو په زړونو کې يې ځای نيولى او د بيا ځل اورېدو لېوالتيا يې ښيي. همدا دی چې ډېرى شاعران د افغانستان جنگ له اباسين نه مشر گڼي او بيا وايي چې. دی په ښه طريقه کولای شي. د تېرو بډامتو وختونو انځورنه مينه والو ته په شه شان سره وړاندې کړي. دا ورته وښايي چې دغې ناخوالو افغانان څنگه کړولي ورسره دا هم ورته ښايي چې څنگه کولای شو دي جنگ جگړو ته د پای نکی کېږدو او سوله را ولې. لکه مخکې چې مو يادونه وکړه اباسين سېلاب هم فلمي ستورى دی ورسره يو تکړه سندرغاړى هم دی. د سندرو ويلو پوره وړتيا لري څو دا چې تر اوسه يې ډېرې کمې سندرې ويلې. علت يې د وخت نشتوالو ښي. دا چې په رسنيو کې هم کار کوي ورسره شاعر او ډيکلمه کوونکى هم دی. نه شي کولای په يو وخت کې بول کارونه سرته ورسوي. که څه هم محلوېشت به يې ورته جوړ کړى وي. څو وايي چې د رسمي چارو د زياتېدو له امله د سندرو ويلو ته لاس رسى نه شي کولای. ځوان شاعر طاهر شر صابى يو ښکلې غزل يې په خپل څوړ اواز او د موسيقۍ په ساز او سرور سره پوښلي اورېدونکو ته وړاندې کړه. د سندرو په هنر کې همدا سندره وه چې سېلاب يې په يو ستر شهرت ونازاوه. دا غزل چې شر صيب. په کوم انداز ليکلى او څه انځور يې پکې نغښتې. سېلاب بيا اورېدونکو ته داسې روښان کړى چې په مغه انداز چې شاعر به غوښتل زمزمه کړى. چې مسئله يې داسې ده ځواني دې رانه وخوړه لونگه ځوانيمرکه غنم غوندې ربې مې ښکته ځوانيمرکه کله چې

خلكو دا سندرە ۋاۋرېدە پە زرە كې يې د اباسىن سېلاب د دې ھنر د پرمختگ لپارە ھېلى زياتې شوي داسې را تونكى يې ورته انتخاباۋە چې نومۇرى بە پە ډېرو سندر غارو كې د غورە سندرغاړي لقب خپل كړي]] شاعران او ھنر مندان يې د دې لومړي قدم پە اخيستو ډاډ وركوي كه دى لا د خپل دې ھنر ته وخت وركړي يې له شكە چې ھنر بە يې وده كوي پرمختگ بە كوي]] او خپلو اھدافو ته پە ډېر ژر ورسېږي ھخە خوب چې يې د دې ھنر پە اړە ليدلى وي تر ډېرە بە يې تمبېر تە ورنژدې شي حتى پوره بە شي]] اباسين سېلاب ۲۵ كاله عمر لري اوس لا نوى خوان دى وادە يې نه دى كړى خو بيا ھم پە خپل ھنر كې د پرمختگ لپارە يې پلار او وروڼە ډاډگېرنە وركوي او تشويقوي يې]]

نەۋرۇز مىللىتىمىزنىڭ نېسىل نەنئەنىۋى بايرىمى تەبىئەت بايرىمى نەمگەك بايرىمى تەنھەرىكەت بايرىمى نەدەبىيات]] سەنئەت بايرىمى قاتارلىق كۆپ مەنبەلىك مەدەنىيەت بايرىمى بولۇش سۈپىتى بىلەن نەڭ قەدىمىي ئىجىمائىي مەدەنىيەت ھادىسىسى ھېسابلىنىدۇ]] نۇ دۇنيادا مىلاد قۇربان ھېيت چاغان قاتارىدا سانلىدىغان تۆت چوڭ بايرامنىڭ بىرىدۇر]]

نەۋرۇز بايرىمىنىڭ ئىران ۋە تۇران دىيارلىرىدا يېڭى يىل بايرىمى سۈپىتىدە ئۆتكۈزۈلۋاتىنىغا]]]]] بىلدىن ئاشقان بولۇپ بۇ بايرامنى ئۆتكۈزىدىغان مىللەتلەرنىڭ نوپۇسى ھازىر]]]]] مىليوندىن ئاشىدۇ]] نورۇز بايرىمى ئۆتكۈزىدىغان مىللەتلەردە شەكىللەنگەن نورۇز مەدەنىيىتى ئاشۇ مىللەتلەرنىڭ ماددىي مەدەنىيلىك بىلەن مەنىۋى مەدەنىيلىكىنىڭ تەرەققىياتىغا تۈرتكە بولۇپ كەلمەكتە]]

ئېلىمىزدە قەدىمىي ۋە نەنئەنىۋى مىللىي بايراملارنىڭ بىرى بولغان نورۇز بايرىمىنى ئۆتكۈزۈش ئۇيغۇر قازاق قىرغىز ئۆزبېك تاتار تاجىك قاتارلىق قەدىمىي مىللەتلەرگە ئورتاقتۇر]]

نەجدادلىرىمىز قۇياش ئېتىقادچىلىقى دەۋرىدە]]] قۇياش ھارۋىدا ئولتۇرغان ئىلاھ]] بىزگە كۆرۈنىدىغىنى ھارۋىنىڭ چاقى]] ئىلاھ كۈندۈزى ئاسماندا مېڭىپ يەرنى يورۇتسا كېچىسى يەرنىڭ تېگى بىلەن يەرنىڭ يەنە بىر چېتىگە ئۇنىدۇ]] نۇ يەر تېگىدىن ئۆتكۈچە جىن] ئالۋاسىيلار بىلەن ئېلىشىپ جەڭ قىلىدۇ]]] دېگەن ئەپسانىگە ئىشەنگەن ۋە كېچىسى گۈلخان يېقىپ قۇياشنىڭ كۆتۈرۈلۈشىنى ئىلەپ گۈلخاننى دائىرە قىلىپ ئۇسسۇل ئويناپ ئىبادەت قىلغان]] كېيىن ئىبادەت ۋاقتىنى تەدرىجىي قىسقارتىپ]]] ئاينىڭ]]] كۈنى يەنى كېچە بىلەن كۈندۈز تەڭلىشىدىغان كۈنگە توغرىلىغان]] شۇنىڭ بىلەن نەنئەنىۋى نورۇز بايرىمى شەكىللەنگەن]]

نەۋرۇز يېڭى يىل بايرىمىدۇر]] نەجدادلىرىمىز نورۇزنى قۇتلۇق كۈن دەپ بىلىپ زور تەنتەنە بىلەن ئۆتكۈزۈشكە ئادەتلەنگەن]] نورۇزنىڭ كىرىش ۋاقتى شەمسىيە كالېندارى بويىچە يىل ئاخىرلىشىپ يېڭى يىل كىرگەن كۈنگە مىلادى كالېندارى بويىچە]]] ئاينىڭ]]] كۈنى يەنى كۈن بىلەن تۈن تەڭلەشكەن كۈنگە توغرا كېلىدۇ]] شۇڭا نەجدادلىرىمىز بۇ كۈننى يىل بېشى قىلىپ تاللاپ ئۇنىڭغا نورۇز]يېڭى كۈن يىل يېڭىلانغان كۈن]] دەپ ئات قويغان]]

نەۋرۇز تەنتەنە بايرىمىدۇر]] كىشىلەر باھار پەسلىگە ئۇلىشىپ نوۋغا چىقىش مال] ۋارابلىرىنى كۆكلەمگە كۆچۈرۈش تېرىقچىلىققا كىرىشىشنى ئاۋۋال ئىش] ئوقىسىگە ئوڭۇشلۇق بەرىكەت تۇرمۇشىغا ئاسايىشلىق بەخت ئىلەپ بۇ بايرامنى تەنتەنىلىك ئۆتكۈزۈشكە ئادەتلەنگەن]]

نەۋرۇز تەبىئەت ۋە گۈزەللىك بايرىمىدۇر]] بۇ تەبىئەت قىشلىق ئۇيقۇسىدىن ئويغىتىپ جانلىتىشقا باشلىغان نەگىز سۈيى ئېقىپ تاغ] ئېدىرلار دەل] دەرەخلەر كۆكىرىشكە باشلىغان كىشىلەرگە يېڭى ھاياتلىق ئۈمىدى بەخش ئېتىلگەن مەزگىلدۇر]] شۇڭا نورۇز بايرىمى ئۆتكۈزىدىغان مىللەتلەردە تەبىئەتتىن زوقلىنىش تەبىئەتنى سۈيۈش تەبىئەتنى گۈزەللەشتۈرۈش ئۈچۈن نەتىجىزلىق كۈچەت ئىككىپ ئورمان بىنا قىلىش ئادىتى شەكىللەنگەن]]

نەۋرۇز نەمگەك بايرىمىدۇر]] نورۇزدا ئاۋام سەپەرۋەر قىلىنىپ ئېتىز] ئېرىقلار باغلار يوللار ھويلا] ئاراملار تۈزەشتۈرۈلىدۇ نەتىجىزلىق تېرىلغۇغا تۇتۇش قىلىنىپ ئىشلەپچىقىرىش نەمگىكى نەۋجىگە چىقىدۇ]]

نەۋرۇز تەنھەرىكەت بايرىمىدۇر]] نورۇز كۈنى كەڭرى مەيدانلاردا پەلۋانلار چېلىشىشقا چۈشۈپ ئۈزلىرىنىڭ باتۇرلۇقى ۋە مەردلىكىنى سىنىسا دالىلاردا چەۋەندازلار بەيگە ئوغلاق تارتىشىشقا چۈشۈپ ئۇچقۇر ئاتلىرىنى كۆز] كۆز قىلىشىدۇ دارۋازلار مۇنەللەققە تارتىلغان دارغا چىقىپ ماھارەت كۆرسەتسە باقمىچىلار ياكى يۇرت كاتىلىرى قوچقار خوراز ۋە كەكلىك سوقۇشتۇرۇش نىت تالاشتۇرۇش قاتارلىق جاندارلار ئويۇنلىرىنى ئۇيۇشتۇرۇپ ئاۋامنىڭ كۆڭلىنى ئاچىدۇ]]

نورۇز نەدەبىيات] سەنئەت بايرىمىدۇر]] نورۇز كۈنى يەتتە ياشتىن يەتمىش ياشقىچە بولغانلارنىڭ ھەممىسى بايراملىق كىيىملىرىنى كىيىشىپ يۇرت] مەھەللە بويىچە قوزغىلىپ مەنزىرىلىك جايلاردا نورۇزغا ئاتاپ تەييارلىغان ھەرخىل ئويۇنلارنى ئوينىيدۇ]] شائىرلار نورۇزنامىلەرنى ئوقۇشۇپ مۇتالىئە قىلىشىدۇ]] نەنئەغمىچىلەر]]] ئون ئىككى مۇقام]] كۈيلىرى خەلق ناخشىلىرىنى ياڭرىتىپ سەھرا] دالىنى بايرام خۇشاللىقىغا چۆمدۈرىدۇ]] بۇنداق چاغلاردا ئۇسسۇل ئويىيالايدىغانلىكى ئادەم بەس] بەستە ئۇسسۇلغا چۈشۈپ سورۇننىڭ كەيپىياتىنى نەۋجىگە كۆتۈرىدۇ]]

بۈگۈنكى كۈندە نورۇز ئامان] نېسەنلىكنى سالامەتلىكنى مەمۇرچىلىق ئاسايىشلىقنى ئىناقلىق ئۆملۈكنى تەشەببۇس قىلىدىغان ماھىر چەۋەندازلارنى ئىلھامى قايناپ تۇرىدىغان شائىر] قوشاقچىلارنى ئاللايدىغان باھالايدىغان ناخشا] مۇزىكا ئۇسسۇل ۋە قىزىقچىلىقلار بىلەن كۆڭۈل ئاچىدىغان يېڭىلىقلارنى كۆرەك قىلىدىغان مۇقىملىقنى قوغداپ ۋەتەنپەرۋەرلىكنى ئۇرغىتىدىغان كىشىلەرنى ئىلىم] مەرىپەتكە ئۈندەپ ئىناق جەمئىيەت بەرپا قىلىشقا يېتەكلەيدىغان يىل بېشىدا خۇشاللىق بىلەن كۈچ] ئىلھام توپلاپ ئىشقا پۇختا ئاتلىنىدىغان خاسىيەتلىك كۈن بولۇپ قالدى]]

تەنتەنىلەردىن قارىغاندا بۇ بايرامنىڭ ۋاقتى ئىككى ھەپتە يەنى]]] كۈن قىلىپ بەلگىلەنگەن]] ھازىر كۆپرەك رايونلاردا ئۈچ كۈن ھېسابىدا ئۆتكۈزۈلۋاتىدۇ]]

]]]] نەسىردىلا ياۋروپا ئالىملىرى تەرىپىدىن]يىپەك يولى]] دەپ ئاتىلىشقا باشلىغان]] ھازىر شۇنداق دەپ ئاتىلىش ئادەتكە ئايلانغان قەدىمكى چاغدا ئاسىيا بىلەن ياۋروپا ئارىسىدىكى قۇرۇقلۇق قاتناش يولى ناھايىتى ئۇزۇن ئارىخقا ئىگە]] مانا شۇ يول

توغرىسىدا قەدىمكى چاغدىلا جۇڭگو تارىخچىلىرى ۋە يۇنان روما ئالىملىرى مەلۇمات بەرگەن

سىماچېن مىلادىدىن ۱۱۱۱ يىل بۇرۇن تۇغۇلغان ۱۱ تارىخى خاتىرىلەر ناملىق ئەسىرىنىڭ پەرغانە ھەققىدە قىسسە ۋە سەنگو مىلادىنىڭ ۱۱۱ يىلى تۇغۇلۇپ ۱۱۱ يىلى ئۆلگەن ۱۱ خەن سۇلالىسى يىلنامىسى غەربىي رايون ھەققىدە قىسسە بابلىرىنى يازغاندا مىلادىدىن ئىككى ئەسىر بۇرۇن غەربىي رايونغا ئىككى قېتىم كېلىپ كەتكەن ۱۱ مىلادىدىن ۱۱۱۱ يىل بىر قېتىم مىلادىدىن ۱۱۱۱ يىل بۇرۇن بىر قېتىم ۱۱ مەشھۇر سەيياھ ۋە دىپلومات جاڭ چيەننىڭ خەن سۇلالىسىنىڭ ۱۱ مىلادىدىن ۱۱۱۱ يىل بۇرۇنقى چاغدىن تارتىپ مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلىغىچە ھۆكۈم سۈرگەن ۱۱ پادىشاھى خەن ۋۇدېڭ ۱۱ مىلادىدىن ۱۱۱۱ يىل بۇرۇنقى چاغدىن مىلادىدىن ۱۱۱۱ يىل بۇرۇنقى چاغقىچە پادىشاھ بولغان ۱۱ غەربىي رايوندىكى دۆلەتلەرنىڭ ئەھۋالى ھەققىدە بەرگەن مەلۇماتىدىن پايدىلانغان ۱۱ جۇڭگونىڭ ئەنە شۇ قەدىمكى تارىخى يىلنامىلىرىغا ئاساسلانغاندا دۇنيانىڭ شەرقىدىن غەربىگە بارىدىغان خەلقئارا قۇرۇقلۇق قاتناش يولى جەنۇبىي ۋە شىمالى يول دەپ ئىككىگە بۆلۈنىدۇ ۱۱ قەدىمكى چاغدا شەرقى ئاسىيادىكى ئەڭ چوڭ دۆلەتلەرنىڭ بىرى بولغان جۇڭگونىڭ پايتەختى چاڭئەن ۱۱ ھازىرقى شىئەن ۱۱ دىن غەربىتىكى روما ئېمپىرىيىسىگە بارىدىغان يول گەنسۇدىكى خېشى كارىدۇرى ئارقىلىق داشاتا ۱۱ دۇڭخۇاڭ ۱۱ غا ئېلىپ كېلىدۇ ۱۱ داشاتادىن غەربكە قاراپ ماڭغاندا يول ئىككى ئاچىغا بۆلۈنىدۇ ۱۱بۇ ئاچا يولىنىڭ بىرى داشاتانىڭ غەربىي شىمالىدىكى لولان ئارقىلىق لوپنورغا تۇتۇپ قارا قۇرۇم تىزمىلىرىنى بويلاپ خوتەنگە بارىدۇ ۱۱ خوتەندىن چىقىپ غەربىي شىمالغا قاراپ ماڭغاندا ياركىندكە بارىدۇ ۱۱ ئاندىن كېيىن پامىر تاغلىرىدىن ئېشىپ ئافغانىستاندىكى بەدەخشان ئارقىلىق ئامۇ ۋادىسىغا بارىدۇ ۱۱بۇ يردىن غەربكە قاراپ ماڭغاندا ئىران ئىراق ئارقىلىق يۇنانىستانغا بارغىلى بولىدۇ ۱۱ مانا شۇ يول جەنۇبىي يول دەپ ئاتىلىدۇ ۱۱

داشاتادىن غەربكە قاراپ ماڭغاندا ئىككى ئاچىغا بۆلۈنگەن يولىنىڭ يەنە بىرى لولانىڭ شىمالىدىن ئۆتۈپ قۇمۇلغا ئېلىپ بارىدۇ ۱۱ ئاندىن كېيىن قۇمۇلدىن ئۇرپانغا تۇتۇپ ئەگرى تاغلىرىنىڭ جەنۇبىي تىزمىسىنى بويلاپ غەربكە ماڭغاندا قارا شەھەر كۇچار ئاقسۇ ئارقىلىق قەشقەرگە بارىدۇ ۱۱ قەشقەردىن چىقىپ غەربكە ماڭغاندا پامىر تاغلىرىدىن ئېشىپ پەرغانە سوغدى خارەزمى ھازىرقى سوۋېت ئىتتىپاقىدىكى ئۆزبېكىستان ئىتتىپاقداش جۇمھۇرىيىتىدە ۱۱ ئارقىلىق ئالانلار مەملىكىتىگە ۱۱ كاسپىي دېڭىزىنىڭ غەربىي شىمالىدا ۱۱ بارىدۇ ۱۱ ئۇنىڭدىن كېيىن جەنۇبقا قاراپ مېڭىپ ئىرانغا تۇتۇپ غەربكە بۇرۇلۇپ ماڭغاندا مىسوپوتامىيە ۱۱ ئىراقتىكى دىجل ۋە فىرات ۋادىسى ۱۱ ئارقىلىق يۇنانىستانغا بارىدۇ ۱۱ بۇ يول ۱۱ شىمالى يول دەپ ئاتىلىدۇ ۱۱ مانا شۇ يۇقىرىدا ئىلغا ئېلىنغان يوللارنىڭ ئاساسى تۈگۈنلىرى ھونلار دەۋرىدىن تارتىپ ۱۱ مىلادىدىن بىرنەچچە ئەسىر بۇرۇن ۱۱ ئۇيغۇرلار ۋە ئۇلارنىڭ قېرىنداشلىرى ياشايدىغان رايونلاردا ۱۱ تارىم ئويمانلىقى ۋە ئوتتۇرا ئاسىيا غەربىي ئاسىيادا ۱۱ ئىدى ۱۱ ئوچۇقراق ئېيتقاندا ئاسىيانىڭ شەرقىدىكى دۆلەتلەر ۱۱ چاۋشيەن جۇڭگو ۱۱ بىلەن ياۋرۇپا ئارىسىدىكى مۇناسىۋەتلەرنى ئىخچىسادى مەدىنى سىياسىي ئالاقىلارنى ۱۱ باغلايدىغان خەلقئارا سودا يولىغا ھونلار تۈركلەر ئۇيغۇرلار ھۆكۈمران بولۇپ كەلگەن ۱۱ خەلقئارا سودا يولىنىڭ ھۆكۈمرانلىقىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن جۇڭگو بىلەن ھونلار ئارىسىدا تۈركلەر بىلەن ئىران ئارىسىدا ئۇيغۇرلار بىلەن تىبەت خانلىقى ئارىسىدا ئۇرۇشلار يۈز بەرگەن ۱۱

چۈنكى ئاسىيا بىلەن ياۋرۇپا ئارىسىدىكى قاتناش يولىغا قايسى دۆلەت ھۆكۈمران بولسا شۇ دۆلەت خەلقئارا سودىدىن نۇرغۇن پايدىنى قولغا كىرگۈزگەندىن تاشقىرى سىياسى جەھەتتىمۇ ئۆزىنىڭ ئەسىرىنى ئاسىيا بىلەن ياۋرۇپاغا تۇتقۇزۇشتە شۇ خەلقئارا يول ئارقىلىق ئۆز مەقسىتىگە يېتەتتى ۱۱ يۇنان يازغۇچىلىرى ئاسىيا بىلەن ياۋرۇپا ئارىسىدىكى خەلقئارا قۇرۇقلۇق يولى توغرىسىدا مەلۇمات بېرىشكە ئەھمىيەت بەرگەن ۱۱ شۇ خەلقئارا يول ئارقىلىق ئەڭ قەدىمكى چاغدىن باشلاپ خوتەننىڭ يىپەك ماللىرى ۱۱ مىلادىدىن ۱۱ ئەسىر بۇرۇن ۱۱ ئىچكى ئۆلكىلەردىن چىقىدىغان يىپەك ماللار ۱۱ مىلادىدىن بىر ئەسىر بۇرۇن ۱۱ يۇنانىستانغا روماغا ئېلىپ بېرىلاتتى ۱۱ رومانلىقلار بارغانسېرى يىپەك ماللارنى ئومۇميۈزلۈك ئىشلىتىدىغان بولدى ۱۱ شۇ سەۋەبتىن مىلادىنىڭ بىرىنچى ئەسىرىدە ياشىغان يۇنانلىق چوڭ سودىگەر مائىستىڭ ئوتتۇرا ئاسىيالىقلاردىن ياللاپ ئالغان سودا گۇماشىلىرى خەلقئارا سودا يولىنى تەكشۈرۈپ چىققان ۱۱

يۇنان يازغۇچىسى مارىمۇس ۱۱ مىلادىنىڭ بىرىنچى ئەسىرىدە ياشىغان ۱۱ يازغان ئەسىرىدە مائىس ئىگىلىگەن ماتېرىيالىدىن پايدىلىنىپ ئاسىيا بىلەن ياۋرۇپا ئارىسىدىكى خەلقئارا سودا يولىنى تونۇشتۇرغان ۱۱ يۇناننىڭ مەشھۇر جۇغراپىيە ئالىمى گىلاۋدى پىتولى ۱۱ مىلادىنىڭ ۱۱ ئەسىرىدە ياشىغان ۱۱ مارىنبوس بەرگەن مەلۇماتقا ئاساسلىنىپ ئاسىيا بىلەن ياۋرۇپا ئارىسىدىكى خەلقئارا سودا يولىنى تۈۋەندىكىچە كۆرسەتكەنىدى ۱۱ پىتولىنىڭ كۆرسىتىشىچە بۇ يول ئوتتۇرا دېڭىزنىڭ شەرقىي قىرغىقىدىن باشلىنىپ سۈرىيە ئىراق ۱۱ مىسوپوتامىيە ۋادىسى ۱۱ ئىران ئافغانىستانغا ئېلىپ بارىدۇ ۱۱ ئۇنىڭدىن كېيىن شىمالغا بۇرۇلۇپ تاش مۇنار ۱۱بۇ تاش مۇنار تاغلاردىن ئالاي ۋادىسىغا چىقىش جايىدا بولسا كېرەك ۱۱ دىن ئۆتۈپ سىرىسلەر ئىل ۱۱يۇنانچە سۆز بولۇپ يىپەك ئېل دېگەن بولىدۇ ۱۱ گە ۱۱ تارىم ئويمانلىقى ۱۱ ئېلىپ بارىدۇ ۱۱ يۇنان ئالىمى پىتولىنىڭ مەلۇماتى جۇڭگو تارىخچىلىرىنىڭ ۱۱ جەنۇبىي يول ۱۱ دەپ ئاتىغان يولىغا توغرا كېلىدۇ ۱۱ يۇقىرىدىكى مەلۇماتلار ھونلار دەۋرىدە ۱۱ مىلادىدىن ۱۱۱۱ يىل بۇرۇنقى چاغدىن تارتىپ مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلىغىچە داۋام قىلغان ۱۱ جۇڭگو ۋە يۇنان يازغۇچىلىرىنىڭ بەرگەن مەلۇماتى ۱۱

تۈرك خانلىقى دەۋرىدە ۱۱ مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلىدىن ۱۱۱۱ يىلىغىچە ۱۱ شەرقىي غەربكە بارىدىغان خەلقئارا سودا يول توغرىسىدا جۇڭگونىڭ ۱۱ سۈي سۇلالىسى يىلنامىسى ۱۱ پېچۈي ھەققىدە قىسسە ۱۱ دىمۇ مەلۇمات بېرىلگەن ۱۱ شۇ يىلنامىغا كۆرە دۇنيانىڭ شەرقىدىن غەربىگە بارىدىغان يول ئۈچ تارماقتىن ئىبارەت ۱۱ بۇ ھەقتە يىلنامىدا مۇنداق مەلۇمات بېرىلگەن ۱۱

سۈي سۇلالىسى ۱۱ مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلىدىن ۱۱۱۱ يىلىغىچە ھۆكۈم سۈرگەن ۱۱ نىڭ پادىشاھى ياڭدېنىڭ ۋاقتىدا ۱۱ مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلىدىن ۱۱۱۱ يىلىغىچە ۱۱ غەربىي رايوندىكى دۆلەتلەرنىڭ سودا ئەلچىلىرىنىڭ كۆپچىلىكى ھازىرقى گەنسۇدىكى چاڭئېغا كېلىپ جۇڭگو بىلەن سودا ئىشلىرىنى يۈرگۈزگەن ۱۱ مانا شۇ مۇھىم ئەھۋالنى ھېسابقا ئالغان ياڭدې پىچۈي ئاتلىق كىشىنى جۇڭگو تەرەپتىڭ سودا ئىشلىرىغا مەسئۇل قىلىپ تەيىن قىلغان ۱۱ پىچۈي چاڭئېغا كەلگەن چەت ئەل سودىگەرلىرى بىلەن بولىدىغان مۇئامىلىدىن پايدىلىنىپ غەربىي رايوندىكى ۱۱ تارمىقىدىن ئالغاندا ئوتتۇرا ئاسىيانى كەڭ مەنىدىن ئالغاندا شەرقىي تۈركىستاندىن تارتىپ ياۋروپاغىچە بولغان جايلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ ۱۱ دۆلەتلەردە ياشايدىغان خەلقلەرنىڭ ئۆرپ ۱۱ ئادەتلىرى ئۇلارنىڭ دۆلىتىدىكى يوللار تاغلار دەريالار خەتەرلىك ئۆتكەللەر ۱۱ يول ئۆتكەللىرى ۱۱ توغرىسىدا مەمۇمات توپلىغان ۱۱ پىچۈي تىتولىغان ماتېرىياللىرىغا ئاساسلىنىپ ۱۱ غەربىي رايوندىكى دۆلەتلەرنىڭ خەرىتىسى ۱۱ ناملىق ئۈچ جىلدلىق ئەسەر يازغان ۱۱ مانا شۇ ئەسەردە مۇنداق دىيىلگەن ۱۱ داشاتادىن غەربكە قاراپ مېڭىپ كاسپى دېڭىزىنىڭ بويىغا كىرىشىدە ئۈچ يول

بار||| بۇ يوللارنىڭ بىرى شامال يول دەپ ئاتىلىدۇ|| بۇ يول قۇمۇل بارىكۆل تۇرالار ||تۇيغۇرلار كۆزدە تۇتۇلىدۇ|| ئا|| ياشايدىغان جايلار ||قۇمۇلنىڭ غەربىدىن تارتىپ ئېلىۋادىسىغىچە بولغان جايلار كۆزدە تۇتۇلىدۇ || ئا|| ئارقىلىق تۈرك خانلىقىنىڭ ئوردىسىغا ||غەربىي تۈرك خانلىقىنىڭ ئالاس دەرياسى بويىدىكى ئوردىسى كۆزدە تۇتۇلىدۇ|| ئا|| ئېلىپ بارىدۇ|| ئۇنىڭدىن كېيىن غەربكە قاراپ ماڭغاندا چۇ دەرياسىدىن ئۆتۈپ شەرقىي روما ئېمپىرىيىسىگە كاسپى دېڭىزىنىڭ بويىغا بارىدۇ|| يوللارنىڭ يەنە بىرى ئوتتۇرا يول دەپ ئاتىلىدۇ|| بۇ يول || تۇرپان قاراشەھەر كۇچار قەشقەر ئارقىلىق ئۆتىدۇ|| قەشقەردىن چىقىپ غەربكە قاراپ ماڭغاندا پامىر تاغلىرىدىن ئېشىپ پەرغانە تاشكەنت سەمەرقەنت كىيىپود بۇخارا مەرۋىدىن ئۆتۈپ ئىران ئارقىلىق كاسپى دېڭىزىنىڭ بويىغا بارىدۇ|| يوللارنىڭ يەنە بىرى چەنۇبىي يول دەپ ئاتىلىدۇ|| بۇ يول پىچان خوتەن قاغانلىق تاشقورغاندىن ئۆتۈپ پامىر تاغلىرىدىن ئېشىپ ۋاخان ||ئافغانىستاندا|| ئوخارىستان ||ئافغانىستان|| ئىيپاتلىت ||ھازىرقى پاكىستان شىمالى ھىندىستان|| پامىيان ||ئافغانىستاندا|| كىيىپود||سەمەرقەنتنىڭ غەربىي شىمالىدا|| ئارقىلىق شىمالىي ھىندىستانغا ئېلىپ بارىدۇ|| بۇ يەردىن غەربكە قاراپ يۈرگەندە كاسپى دېڭىزىنىڭ بويىغا بارغىلى بولىدۇ|| بۇ ئۈچ يول بويىدىكى دۆلەتلەرنىڭ ھەربىرىنىڭ ئۆزلىرى ماڭىدىغان يوللىرى بولۇپ شىمالدىن جەنۇبقا قاتنايدۇ||| قۇمۇل تۇرپان پىچان غەربىي رايونغا بارىدىغان يوللارنىڭ دەرۋازىسى بولۇپ داشاتا بولسا ناھايىتى مۇھىم ئۆتكەل||| پىچوئى تەسۋىرلىگەن يوللار تۈرك خانلىقى دەۋرىدىكى ||||| خەلقئارا سودا يوللىرى بولۇپ بۇ يوللار غەربىدە شەرقىي روما ئېمپىرىيىسىنىڭ پايتەختى كونىستانتىنوپل ||ھازىرقى ئىستانبۇل|| دىن تارتىپ شەرقتە كۆرىيىگىچە ||ھازىرقى چاۋشيەنگىچە|| بارىدىغان يول ئىدى|| پىچوئىنىڭ ||غەربىي رىبوندا يېڭى دۆلەتلەرنىڭ خەرىتىسى|| ناملىق ئەسىرىدە خاتىرىلەنگەن شىمالىي ئوتتۇرا چەنۇبىي يول دەپ ئاتالغان ئۈچ يولنىڭ ئاساسى لېتىيىسى ۋە ئۆگۈنلىرى بولغان رايونلار ||كاسپى دېڭىزىنىڭ شەرقىي ۋە شىمالىي قىرغاقلىرىدىكى جايلار ئوتتۇرا ئاسىيا ئافغانىستان ئارىم ئويمانلىقى جۇڭغار ئويمانلىقى|| تۈرك خاقانلىقىنىڭ تېررىتورىيىسى ئىچىدە بولۇپ شۇ چاغدىلا تۈركلەر خەلقئارا سودا يولىنىڭ خوجايىنى ئىدى||

|| شەرق مەلىكىسى توغرىسىدا||تەھرىر||

يېقىنقى يىللاردىن بېرى بەزى ئالىملار ||چەت ئەل ئالىملىرىمۇ بۇنىڭ ئىچىدە|| قەدىمكى خوتەننىڭ يىپەك توقۇمىچىلىقى ھەققىدە مۇلاھىزە يۈرگۈزگەندە تارىخى ئەمەلىيەتكە زادى ئۇيغۇن كەلمەيدىغان ئاتالمىش ||شەرق مەلىكىسى|| دەيدىغان رىۋايەتنى كۈتۈرۈپ چىقىپ خوتەنگە پىلە قۇرۇتىنىڭ ئۇرىغىنى شەرق مەلىكىسى ||جۇڭگو مەلىكىسى|| نىڭ ئېلىپ كەلگەنلىكى ئۇنىڭدىن بۇرۇن خوتەندە پىلىنىڭ يوق ئىكەنلىكىنى سۈزلەيدىغان بولۇپ قالدى|| بۇ رىۋايەتلەرنى راستقا ئايلاندۇرۇشقا ئۇرۇنۇۋاتقانلار رەت قىلغىلى بولمايدىغان تارىخى پاكىتلاردىن كۆز يۇمۇپ خوتەنگە پىلە قۇرۇتىنىڭ ئۇرىغىنى مىلادىنىڭ |||| يىللىرى خوتەن خاقانى ۋىجاييا جاۋا ||بۇ يۇددا دىنىغا ئېتىقاد قىلىدىغان خوتەن ئۇيغۇرلىرىنىڭ بوددىست ھىندىچە ئىسمى بولسا كېرەك|| غا ئائىلىق بولغان جۇڭگو مەلىكىسى ئېلىپ كەلگەن شۇنىڭدىن كېيىن خوتەندە يىپەك توقۇمىچىلىقى پەيدا بولغان دىيىشىدۇ||

ئۇلارنىڭ بىردىنبىر ئاساسلىنىدىغان دەسمايىسى جۇڭگو تارىخىدا ئۆتكەن مەشھۇر بۇددىست شۇەنجاڭ ||مىلادىنىڭ |||| يىلى تۇغلۇچ |||| يىلى ئۆلگەن ||نىڭ ||ئۇلۇغ تاڭ دەۋرىدىكى غەربكە ساياھەت خاتىرىسى|| ناملىق ئەسىرىدىكى شەرق مەلىكىسى توغرىسىدىكى رىۋايەت||

شۇەنجاڭ ھىندو بۇددىزىمىنى ئۆگىنىش ۋە تەتقىق قىلىش ئۈچۈن ھىندىستانغا بېرىپ ||| يىلى ||مىلادىنىڭ |||| يىلىدىن |||| يىلىغىچە|| تۇرغان|| ئۇ لويانغا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ئوتتۇرا ئاسىيا ھىندىستاندا كۆرگەن ||| يىلگەن ئاڭلىغانلىرىغا ئاساسلىنىپ ||ئۇلۇغ تاڭ دەۋرىدىكى غەربكە ساياھەت خاتىرىسى|| دېگەن ئەسەرنى بىيەنجى دېگەن كىشىنىڭ ياردىمى بىلەن تۈزۈپ چىققان ||

||ئۇلۇغ تاڭ دەۋرىدىكى غەربكە ساياھەت خاتىرىسى|| ناملىق ئەسەرگە شۇەنجاڭنىڭ ئېيتىپ بېرىشى بويىچە ||ھىندى ئەبەت رىۋايەتلىرى ئاساسىدا|| خوتەن خانى ۋىجاييا جاۋاغا ياتلىق بولغان شەرق مەلىكىسى ||جۇڭگو مەلىكىسى|| خوتەنگە كېلىدىغان چاغدا باش كىيىمىنىڭ ئىچىگە پىلە قۇرتىنىڭ ئۇرۇقىنى يوشۇرۇپ چېگرادىن ئۆتكەنمىش|| چېگرادىكىلەر مەلىكىنىڭ باش كىيىمىنى تەكشۈرۈشكە جۈرئەت قىلالىغان|| مەلىكە خوتەنگە كەلگەندىن كېيىن پىلىنى ئۈستۈرگەن|| بۇنى كۆرگەن ۋەزىرلەر خوتەن خانىغا|| بۇ قۇرۇتلارنى كۆيدۈرۈۋېتەيلى بولمىسا ئۇ نەجدىرھاغا ئايلىنىشى مۇمكىن دەيدۇ|| نەمما مەلىكە پىلە قۇرۇتىنى يوشۇرۇن ھالدا يېقىپ ئۈستۈرۈپ ئۇنىڭدىن چىققان يىپەكتىن شاين || دۇردۇن توقۇپ كىيىم || كېچەك ئىكىپ كىيىپتۇ|| بۇنى كۆرگەن خوتەن خانى پىلە قۇرۇتنى ئۈستۈرۈشكە يول قويۇپتۇ||

بۇ رىۋايەتنىڭ تارىخى ئەمەلىيەتكە زادى ئۇيغۇن كەلمەيدىغانلىقىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن مىلادىنىڭ ||||| يىلى خوتەن خانىغا ياتلىق قىلىنغان||بولغان|| شەرق مەلىكىسى ||جۇڭگو مەلىكىسى|| پىلە قۇرۇتىنى خوتەنگە ئېلىپ كېلىشىن ئاز دېگەندە |||| يىلى بۇرۇن ||مىلادىدىن|| ئەسىر بۇرۇن|| خوتەندە يىپەك توقۇمىچىلىقىنىڭ تەرەققىي قىلغانلىقىنى ياۋرۇپادىكى رومالىقلارنىڭ خوتەندە توقۇلغان يىپەك ماللارنى تەنۋالاپ ئۇنىڭدىن كىيىم || كېچەك كىيگەنلىكىنى شۇ چاغلاردا تېخى جۇڭگودىن چىقىدىغان يىپەك ماللارنى بىلمەيدىغانلىقىنى ئىسپاتلايدىغان پاكىتلارنى كەلتۈرۈش ئارقىلىق ||خوتەنگە پىلە قۇرۇتىنىڭ ئۇرۇقىنى شەرق مەلىكىسى ئېلىپ كەلگەن|| دېگەن رىۋايەتنى رەت قىلىش لازىم||

ئاتالمىش ||شەرق مەلىكىسى|| توغرىسىدىكى يالغان رىۋايەتنى رەت قىلىش ئۈچۈن قەدىمكى چاغلاردا رومالىقلارنىڭ جۇڭگونىڭ يىپەك ماللىرىنى تېخى بىلمىگەن ۋە ئۇنى كۆرمىگەن چاغدا ئەڭ دەسلەپ قايسى خەلقلەر ئوقىغان يىپەك ماللارنى بىلىدىغانلىقى ۋە ئۇ ماللاردىن كىيىم || كېچەك كىيگەنلىكى توغرىسىدا مەلۇمات بېرىش ناھايىتى مۇھىم مەسىلە||

قەدىمكى چاغدىكى يۇنان ۋە روما ئالىملىرىدىن كىتىئاس ||مىلادىدىن |||| يىلى بۇرۇن ئۆتكەن || سىخرا بون ||مىلادىدىن ||| يىلى بۇرۇن تۇغۇلۇپ مىلادىنىڭ |||| يىلى ئالەمدىن ئۆتكەن|| خوبلىئوس ۋىيىگىلى مارۇ ||مىلادىنىڭ |||| يىللىرى ئۆتكەن|| روما تارىخچىسى فىلوروس ||مىلادىنىڭ |||| يىللىرى ئۆتكەن|| فىلىپپىن ||مىلادىنىڭ |||| يىلى تۇغۇلۇپ ||| يىلى ئالەمدىن ئۆتكەن|| كىلاۋدى پىئولى ||مىلادىنىڭ || ئەسىرلىرىدە ئۆتكەن|| قاتارلىقلار ئۆزلىرىنىڭ يازغان ئەسەرلىرىدە تارىم ئويمانلىقىدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ يۇرتىنى خوتەننى ئاساس قىلغان|| يۇنان تىلىدا ||سىرىسلار دۆلىتى||يىپەك دۆلىتى|| دەپ يېزىشقان||

ئۇنىڭ تېررىتورىيىسى ئىچىدە ئۇيغۇرداس ۋە باۋئىس دەرياسىدىن ئىبارەت ئىككى دەريا ئاقىدۇ||| سىرىسلەر ئىچ ياشايدۇ||
ھەربىي قورال ياراق تۇتمايدۇ|| زادى ئۇرۇش قىلمايدۇ|| مۇلاھىم ياۋاش قوشنا دۆلەتلەرنى پاراكەندە قىلمايدۇ|| ئىغلىمى مۇتىدىل ھاۋاسى ساپ پاكىز ئاسماندا بۇلۇت كۆپ بولمايدۇ|| قاتتىق بوران چىقمايدۇ|| ئورمانلىق ئىنتايىن كۆپ ئورمانلىقتا ماڭسا ئاسماننى كۆرگىلى بولمايدۇ|||مارسىلىخوس يەنە مۇنداق دەپ يازىدۇ ||سىرىسلىقلار ئاددى || ساددا ياشاشقا ئادەتلەنگەن|| ئۇلار خالى جايدا ئولتۇرۇپ كىتاب ئوقۇپ كۈن ئۆتكۈزۈشنى ياخشى كۆرىدۇ|| كىشىلەر بىلەن بېرىش || كېلىش قىلىشنى ئانچە ياقىنۇرمايدۇ|| چەت ئەللىكلەر چېگرادىكى دەريادىن ئۆتۈپ ئۆ يەرگە بىپەك ياكى باشقا مال ئالغىلى بارسا كۆزلىرى بىلەن بىر || بىرىگە بېقىشىپلا باھاسىنى توختىتىدۇ|| گەپلەشمەيدۇ || ئۇلارنىڭ يەر بايلىغى مول باشقىلارغا ئېھتىياجى چۈشمەيدۇ |||||يۇقىرىدا يۇنان ۋە رىم ئالىملىرىنىڭ خاتىرىلىرىدىن كەلتۈرگەن پاكىتلاردىن تۆۋەندىكى خۇلاسىنى چىقىرىش مۇمكىن ||

مىلادىدىن ||| يىل بۇرۇنقى ۋاقتىدىن تارتىپ ياۋرۇپالىقلار ||يۇنان ۋە رىم|| تارىم ۋادىسىدىكى ئۇيغۇرلار ئېلىنى بىپەك ئېلى سىرىسلەر ئېلى|| دەپ تونىغان||

يۇنان ۋە رىم ئالىملىرى تارىم ئورمانلىقىنىڭ تەبىئى شارائىتى ||ئاغلىرى دەريالىرى ئورمانلىرى چۆللىرى ئېقىلىمى|| ئۇنىڭغا چېگرالىتىدىغان دۆلەتلەر ھەققىدە ئاساسەن توغرا مەلۇمات بەرگەن||

يۇنان ۋە رىم ئالىملىرى نەڭ قەدىمكى چاغلىرىدىن تارتىپ ياۋرۇپالىقلارنىڭ تارىم ئويمانلىقىدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ بىپەك ماللىرىنى ئىسىمال قىلغانلىقىنى كۈچلۈك پاكىتلار ئارقىلىق ئېيتىق ۋە تەپسىلىي چۈشەندۈرگەن||

يۇنان ۋە رىم ئالىملىرى تارىم ئويمانلىقىدا ياشىغان خەلقنىڭ ئۇيغۇر ئىكەنلىكىنى ئۇلارنى ئۆز نامى بىلەن ||ئۇيغۇرداس|| ئاتىغاندىن تاشقىرى ئۇلارنىڭ ئىرقى جەھەتتىن قايسى ئىرققا مەنسۇپ ئىكەنلىكىنىمۇ ئىسپاتلاپ بەرگەن||

ئەگەر سىرىس ئېلى دەپ ئاتالغان تارىم ئويمانلىقىدا بىپەكچىلىك سانائىتى نەڭ قەدىمكى چاغلاردىن تارتىپ ||مىلادىدىن نەچچە ئەسىر بۇرۇن|| تەرەققى قىلمىغان بولسا || جاھاننىڭ مەر || مەر شەھرى|| دەپ ئاتالغان رىمدىكى روما ئاق سۆڭەكلىرىنىڭ يۇقىرى سۈپەتلىك بىپەك ماللارغا بولغان ئېھتىياجىنى قامدىيالىمىغان بولاتتى||

ئۇيغۇرلارنىڭ قەدىمكى چاغلاردا بىپەك توقۇمىچىلىقىدا يۇقىرى سەۋىيىگە كۆتۈرۈلگەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان پاكىتلار ئاز ئەمەس|| ئىچكى ئۆلكىلەردىكى خەنزۇلار بىپەك توقۇمىچىلىقىدا ئۇيغۇرلارنىڭ توقۇمىچىلىقىتىكى ئارتۇقچىلىقىدىن ئۆگەنگەنلىكى بۇنىڭغا مىسال بولىدۇ|| بېقىنقى يىللاردا شىنجاڭنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىن || || نەسىردە ئىچكى ئۆلكىلەردە توقۇلغان بىپەك توقۇلمىلار قېزىۋېلىندى|| بۇنداق بىپەك توقۇلمىلاردىكى ||ئىسپەتەن كۆزگە كۆرۈنەرلىك تەرەققىيات شۇ بولغانكى شۇ چاغلاردا ئۆز يوللۇق كىمخاپلاردىن تاشقىرى يەنە قىياش گۈللۈك ئارقىغىدىن گۈل چىقىرىلغان كىمخاپلارمۇ مەيدانغا كەلگەن ئارقاقتىن بۇ خىل گۈل چىقىرىش ئۇسۇلىنى خەن سۇلالىسى ۋاقتىدىلا ||مىلادىدىن بىرنەچچە ئەسىر بۇرۇن شىنجاڭدىكى قېرىنداش مىللەتلەر بۇڭ توقۇمىچىلىق ھۈنرىدە قوللانغان|| ئوتتۇرا تۈزلەڭلىك رايونلىرى بىپەك توقۇمىچىلىقتا قوللانغان بۇ خىل توقۇش ئۇسۇلىنى ||كىمخاپلارنىڭ ئارقىغىدىن گۈل چىقىرىش ئۇسۇلىنى ||ئا|| شىنجاڭدىن ئۆگەنگەن بولسا كېرەك||
|||مانا شۇ پاكىت قەدىمكى چاغلاردا ئۇيغۇرلارنىڭ بىپەك توقۇمىچىلىقى ياكى بۇڭ توقۇمىچىلىقىدا بولسۇن يۇقىرى سەۋىيىگە كۆتۈرۈلگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ||

بۇنىڭدىن تاشقىرى مىلادىنىڭ ||| يىللىرى شەرق مەلىكىسى پىلە قۇرۇتىنىڭ ئۇرۇقىنى خوتەنگە ئېلىپ كەلگەن ئۇنىڭدىن بۇرۇن شىنجاڭ رايونىدا ||بىپەك يوق ئىدى ||دېگەن رىۋايەتنى رەت قىلمىدىغان مۇنداق بىر پاكىتىمۇ بار || بېقىنقى يىللاردا تۇرپان رايونىدا ئېلىپ بېرىلغان ئارخىئولوگىك قېزىشلەر ئارقىلىق ||قېزىۋېلىنغان قول يازمىلار ئىچىدە||| مىلادىنىڭ ||| يىلىدا پىلە قۇرۇتىنى ۋە ئۆزمە دەرىخىنى ئىجارىگە ئېلىش توغرىسىدا يېزىلغان ھۆججەت ئۇچرىدى || يادىكارلىق || بەت || مانا بۇ پاكىت بىپەك مەلىكىسى ||شەرق مەلىكىسى|| مىلادىنىڭ ||| يىللىرى پىلە قۇرۇتىنىڭ ئۇرۇقىنى خوتەنگە ئېلىپ كەلگەن دېگەن رىۋايەتنى رەت قىلىدۇ|| قەدىمكى چاغدا خوتەندىلا ئەمەس ھەتتا تۇرپان رايونىدۇمۇ بىپەكچىلىك تەرەققىي قىلغانىدى||

يۇقىرىدىكى پاكىتلاردىن چىقىرىلغان نەڭ ئاساسلىق ۋە مۇھىم خۇلاسە ئاتالمىش ||بىپەك مەلىكىسى|| رىۋايىتىدىكى مىلادىنىڭ ||| يىلى جۇڭگودىن خوتەن خانىغا ياتلىق بولغان مەلىكىنىڭ پىلە قۇرۇتى ئۇرۇقىنى خوتەنگە ئېلىپ كېلىشىدىن بۇرۇن خوتەندە بىپەك توقۇمىچىلىق سانائىتى يوق ئىدى دېگەن يالغان رىۋايەتنىڭ ئۈزۈل كېسىل رەت قىلىنىشى خالاس||

شۇنىمۇ ئېيتىش كېرەككى قەدىمكى چاغلاردا جۇڭگودىن باشقا دۆلەتلەرنىڭ ھۆكۈمرانلىرىغا ياتلىق بولغان مەلىكىلەرنىڭ ئىسىملىرى جۇڭگونىڭ تارىخى يىلنامىلىرىغا ئۇيسۇن خانلىرىغا ياتلىق بولغان جۇڭگو مەلىكىلىرىنىڭ ئىسىملىرى جۇڭگو تارىخى يىلنامىلىرىغا يېزىلغان|| ئەپسۇسكى مىلادىنىڭ || نەسىرىدە خوتەن خانىغا ياتلىق بولغان مەلىكىنىڭ ئىسمى جۇڭگونىڭ تارىخى يىلنامىلىرىدا ئۇچرىمايدۇ||

تارىخىي پاكىتلارنىڭ راستلىقىغا ھۆرمەت قىلىنىدىغان بولسا تارىخىي پاكىتلار بويىچە ئىسپاتلانمىغان رىۋايەتنىڭ يالغانلىقى ئېتىراپ قىلىنسا خوتەنگە پىلە قۇرۇتىنىڭ ئۇرۇقىنى خوتەن خانىغا ياتلىق بولغان جۇڭگو مەلىكىسى ئېلىپ كەلگەن دېگەن رىۋايەتنىڭ تامامەن يالغانلىقىنى ئېتىراپ قىلماسلىققا ھېچقانداق بانا || سەۋەب يوق|| ھونلارنىڭ ئاسىيا بىلەن ياۋرۇپا بارىدىغان خەلقئارا قاتناش يولىغا ھۆكۈمرانلىق قىلىشى جۇڭگو بىلەن غەرب ئەللىرى ئارىسىدىكى ئۈزلۈك مۇناسىۋەتلەرنىڭ ئوڭۇشلۇق ئېلىپ بېرىلىشىغا توسقۇن بولغان|| شۇنىڭ ئۈچۈن شەرق بىلەن غەرب ئارىسىدىكى خەلقئارا قاتناش يولى جۇڭگوغا ئىسبەتەن گام تاقىلىپ گام ئېچىلىپ تۇراتتى||

مىلادىنىڭ ||| يىلى ۋە مىلادىنىڭ ||| يىلى ئىران ئەلچىلىرى جۇڭگوغا كەلگەن بولسا مىلادىنىڭ ||| يىلى جۇڭگو ئەلچىسى گەن يىڭ ||بۇنى بەنچاۋ ئەۋەتكەن|| ئىرانغا بارغان|| جۇڭگو بىلەن ئىران ئارىسىدا سودا مۇئامىلىسى توغرىسىدا بېتىم تۈزۈلگەن|| تارىخى مەلۇماتلارغا ئاساسلانغاندا مىلادىنىڭ ||| يىلى رومالىق بىر سېھرىگەر دېڭىز يولى بىلەن ھىندىچىنىغا

كېلىپ بېرما ئارقىلىق جۇڭگۇغا كەلگەن مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلى روما ئېمپىراتۇرى ماركۇس ئاۋرىل مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلىدىن ۱۱۱۱ يىلىغىچە ئېمپىراتۇر بولغان دېگىز يول ئارقىلىق جۇڭگۇغا نەلچى نەۋەتكەن روما نەلچىسى دېگىزدىن ھىندىچىتىغا چىقىپ ۋېيتنام ئارقىلىق جۇڭگۇغا كەلگەن نەلچى جۇڭگو پادىشاھى خەن خۇئاندى مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلىدىن ۱۱۱۱ يىلىغىچە پادىشاھ بولغان غا پىل چىشى كەركە مۇڭگوزى ياقتۇ قاتارلىق سوۋغاتلارنى ئېلىپ كەلگەن يۇقىرىدىكى تارىخى پاكىتلارغا ئاساسلانغاندا ئىراننىڭ جۇڭگو بىلەن ئورناتقان دىپلوماتىك مۇناسىۋىتى رومانلىقلارنىڭ سىرىسلەر ئېل بىچەك ئېلى دەپ ئاتىغان ئۇيغۇرلار بىلەن ئورناتقان بىچەك سودىسى مۇناسىۋىتى بۇنداق مۇناسىۋەت مىلادىدىن ۱۱۱۱ يىل بۇرۇن باشلانغاندىن ئاز دېگەندە ئۈچ ئەسىر مىلادىدىن ۱۱۱۱ يىل بۇرۇن كېيىن باشلانغان رومانلىقلارنىڭ جۇڭگو بىلەن ئورناتقان دىپلوماتىك مۇناسىۋىتى ئەگەر شۇنداق مۇناسىۋەت مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلىدىن باشلانغان بولسا رومانلىقلارنىڭ سىرىسلەر ئېل بىلەن ئورناتقان بىچەك سودىسى مۇناسىۋىتىدىن تەخمىنەن ۱۱۱۱ يىل كېيىن باشلانغان

پىلە قۇرۇتى ئۇرۇقىنىڭ ياۋرۇپاغا تارقىلىشى تەھرىر

قەدىمكى رىم ئېمپىرىيىسى دەۋرىدە مىلادىدىن بۇرۇن ۋە كېيىن بىچەكتىن توقۇلغان كىمخاپ شايبى ئاۋار دۇدۇنلارنىڭ ياۋرۇپاغا ئاساسەن روماغا تارىم ئوپمانلىقىدىكى بىچەك ئېلى سىرىسلەر ئېلىدىن بارغانلىقى ئاتالمىش بىچەك مەلىكىسى رىۋايىتىنىڭ يالغانلىقى توغرىسىدا سۆزلەپ ئۆتتۇم تۈرك خاقانلىقى دەۋرىدە ئىچكى ۋە تاشقى خەلقئارا سودا ئىشلىرى مەۋالىنىڭ ئاساسى مەشغۇلاتلىرىدىن بىرى ئىدى بولۇپمۇ بۇ دەۋردە خەلقئارا سودا ناھايىتى كەڭ مىقياسىدا قانات يايدىغان ئىدى مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلى تۇرپان خانلىقى مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلىدىن ۱۱۱۱ يىلىغىچە ھۆكۈم سۈرگەننىڭ خانى كۆي ۋىختاي غەربىي تۈرك خانلىقىنىڭ خاقانى تۇن يابغۇ خاقانىنىڭ رۇقسىتى ئېلىپ جۇڭگودىن ئاڭ سۇلالىسىنىڭ پادىشاھى لى يەن مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلىدىن ۱۱۱۱ يىلىغىچە پادىشاھ بولغان گە نەۋەتكەن سوۋغا سالاملىرى ئىچىدە شەرقىي رومادىن كەلتۈرۈلگەن كۇچۇكلار قارا تۈلكە مويسى قاتارلىق نەرسىلەر بار ئىدى شۇنىڭغا قارىغاندا تۈركلەر روما بىلەن قىلغان سودىلىرىدا روماننىڭ نەسىلىك ئىتلىرىنىمۇ ئېلىپ كەلگەن تۈرك خاقانلىرى دەۋرىدىمۇ بۇرۇنقى چاغلارغا ئوخشاشلا ئاسىيادىن ياۋرۇپاغا ئېلىپ بېرىلىدىغان سودا ماللىرىدىن بىچەك رەختلەر دورا دەرمەكلەر زىيۇ زىننەت بۇيۇملىرى تېرىدىن ئىشلەنگەن ماللار ئاساسى سالماقتىن ئىگىلەيتتى

تۈركلەر يالغۇزلا ياۋرۇپا بىلەن سودا قىلىپ قالماستىن جۇڭگو بىلەنمۇ ناھايىتى كەڭ ھالدا سودا ئىشلىرىنى ئېلىپ بارغان تۈرك خانلىقى تەركىبىدىكى ئوتتۇرا ئاسىيانىڭ مۇھىم خانلىقلىرىدىن سەمەرقەند خانلىقى بۇخارا خانلىقى قاتارلىق خانلىقلار مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلىدىن ۱۱۱۱ يىلىغىچە بولغان ۱۱۱۱ يىل ئىچىدە جۇڭگۇغا توققۇز قېتىم سودا نەلچىلىرى نەۋەتكەن تۈرك خاقانلىقى تەركىبىگە كىرگەن خانلىقلار بېرىم مۇستەقىل ھالدا بولۇپ بەزى خەلقئارا مۇناسىۋەتلەردىكى چوڭ ئىشلارنى قىلىشتا تۈرك خاقانىنىڭ رۇخسىتىنى ئالاتتى

يۇقىرىدا ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك تۈركلەر بىلەن ئىران ساسانىلار سۇلالىسى ئارىسىدا بىر نەچچە قېتىم ئۇرۇشنىڭ يۈز بېرىشى خەلقئارا سودا يولىغا بولغان ھۆكۈمرانلىقنى تالىشىش ۋە خەلقئارا بىچەك سودىسىدىن كېلىدىغان پايدىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن بولغان بۇ كۆرەشتە شەرقىي روما بىلەن ئىتتىپاقداشلىق مۇناسىۋىتىنى ئورناتقان تۈركلەر ئۈستۈن چىققان

ھەر يىلى دېگۈدەك نەچچە ئون مىليونلىغان رىم ئىلماسىغا سىرىسلەر ئېلىدىن بىچەك ماللارنى سېتىپ ئېلىشقا خېلىدىن بېرى چىدىمىغان رىم ھۆكۈمرانلىرى ئېمپىراتۇرلىرى بىلىدىن بىچەك چىقىرىپ ئۆزلىرىنىڭ نېمىيىچىغا لازىم بولىدىغان كىمخاپ شايبى ئاۋار دورىنى قاتارلىق بىچەك ماللارنى ئۆزلىرى ئىشلەپچىقىرىش ئۈچۈن باش قاتۇرۇشقان ئىدى

ئۇلارنىڭ بۇ ئارزۇ ئۈمىدلىرى تۈرك خانلىقى دەۋرىدە ئەمەلگە ئاشتى بۇ توغرىدا يۇنان ئالىملىرى مۇنداق مەلۇمات بېرىدۇ ۱۱۱۱ ئەسىرنىڭ ئاخىرىدا ياشىغان يۇنان ئالىمى زوناراس ۱۱۱۱ تارىخنامە ناملىق ئەسىرىدە مۇنداق دەپ يازغان ئىدى ۱۱۱۱ بۇرۇن رومانلىقلار بىچەك ئىشلەپچىقىرىش ئۇسۇلىنى بىلمەيتتى بىچەكنى پىلە قۇرۇتىنىڭ قۇسىدىغانلىقىنى بىلمەيتتى ۱۱۱۱

۱۱۱۱ ئەسىرنىڭ ئاخىرىدا ياشىغان يۇنان ئالىمى تىخوخانۇس ئىسمى نامەلۇم بىر ئىرانلىقنىڭ پىلە قۇرۇتى ئۇرۇقىنى قاچان نەدىن قانداق ھىلە بىلەن ئوغۇرلۇقچە شەرقىي روما ئېمپىرىيىسىنىڭ مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلىدىن ۱۱۱۱ يىلىغىچە ھۆكۈم سۈرگەن ئېمپىراتۇرى ئۇلۇغ پوستىئاننىڭ ۋاقتىدا مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلىدىن ۱۱۱۱ يىلىغىچە ئېمپىراتۇر بولغان شەرقىي روماغا ئېلىپ بارغانلىقى ۋە شۇنىڭدىن كېيىن شەرقىي رومانلىقلار پىلە قۇرۇتىنى بېقىپ بىچەك ماللارنى ئىشلەپچىقىرىشنى يولغا قويغانلىقى توغرىسىدا مەلۇمات بېرىدۇ تىخوفانىس مۇنداق دەپ يازىدۇ ۱۱۱۱ ئېمپىراتۇر پوستىئاننىڭ ۋاقتىدا ئىرانلىق مەلۇم بىر ئادەم شەرقىي روماغا پىلە بېقىپ بىچەك ئىشلەپچىقىرىش ئۇسۇلىنى ئۆگەتكەن ئۇنىڭدىن بۇرۇن شەرقىي رومانلىقلار پىلە بېقىشنى بىلمەيتتى ھىلىقى ئىسمى نامەلۇم ئىرانلىق سىرىسلەر ئېلىدە بىچەك ئېلىدە ئۇزۇن تۇرغان ئۇ سىرىسلەر ئېلىدىن قايتىپ كېتىدىغان چاغدا پىلە قۇرۇتىنىڭ ئۇرۇقىنى يول ماڭغاندا ئىچى كاۋاك ھاسىسىنىڭ ئىچىگە يوشۇرۇن جايلاشتۇرغان ئاندىن كېيىن پىلە قۇرۇتىنىڭ ئۇرۇقىنى تاشۇنداق ئۇستىلىق بىلەن شەرقىي روماغا ئېلىپ كەلگەن بۇ ئىرانلىق باھار كېلىش بىلەنلا پىلە قۇرۇتىنىڭ ئۇرۇقىنى ئۆزىمە يوپۇرمىغىنىڭ ئۈستىگە قويغان بىر نەچچە كۈندىن كېيىن پىلە قۇرۇتى يوپۇرماقتىن يېپ چوڭ بولۇپ بىر جۈپ قانات چىقارغان ئۇچىدىغان بولغان رومانلىقلار پىلە بېقىپ بىچەك چىقىرىشنى ئۆگەنگەندىن كېيىن پوستىئان تۈركلەرگە كۈنىستاننىڭغا ئىستانبۇلغا كەلگەن تۈرك نەلچىلىرىگە ئاپتور رومانلىقلارنىڭ پىلە بېقىپ بىچەك چىقىرىش ئۇسۇلىنى كۆرسەتكەندە تۈركلەر ھاڭ تاڭ قېلىپ چۈچۈپ كەتكەن ۱۱۱۱

تۈركلەر بىلەن شەرقىي روما ئارىسىدىن سودىدا تۈركلەر ئارقىلىق شەرقىي روماغا ئېلىپ بېرىلىدىغان ماللارنىڭ ئىچىدە ئاساسى سالماقتىن بىچەك توقۇلمىلىرى ئىگەللەيدىغانلىقى خوتەننى ئاساس قىلغان ئۇيغۇر بىچەكچىلىكىنىڭ ئەڭ قەدىمكى چاغلاردىن تارتىپ دۇنياغا مەشھۇرلىقى پىلە قۇرۇتى ئۇرۇقىنىڭ بىچەك مەلىكىسى توغرىسىدىكى رىۋايەت بويىچە مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلى جۇڭگودىن خوتەنگە كەلتۈرۈلگەنلىكىنىڭ يالغانلىقى پىلە قۇرۇتى ئۇرۇقىنىڭ سىرىسلەر ئېل ئاساسەن خوتەن دىن شەرقىي روماغا ئىسمى نامەلۇم بىر ئىرانلىق راھىپ تەرىپىدىن مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىللىرى ئوغۇرلۇقچە ئېلىپ بېرىلغانلىقى توغرىسىدىكى پاكىتلارنى يۇقىرىدا بىر بىرلەپ سۆزلەپ ئۆتتۇم مېنىڭچە شۇ پاكىتلار يەنىلىك بولسا كېرەك ۱۱۱۱

ئاخىرقى سۆز قەدىمكى چاغدىكى ئاسىيادىن ياۋرۇپاغا بارىدىغان خەلقئارا سودا يولى يالغۇزلا ئاسىيادىكى خەلقلەر بىلەن ياۋرۇپادىكى خەلقلەر ئارىسىدا ئىقتىسادى جەھەتتە قىممەتلىك ئاۋارلارنى ئۆزئارا ئالماشتۇرۇش رولىنى ئويناپلا قالماستىن بەلكى

ئۇ ئۇلۇغ بۇددىست پەيلاسوپ داڭلىق تەرجىمان تالانتلىق شائىر دېگەن نامغا ئىگە بولغان ۋىلايەت قىلىپ ئېيتقاندا قەدىمكى چاغدىن تارتىپ ۋىلايەت نەسىرىگىچە ئۇلۇغ ساياھەتچى ماگېلان غەرب بىلەن شەرق ۋە شەرق بىلەن غەرب ئارىسىدىكى دېڭىز ئوكيان يولىنى ئاچقۇچى ئاسىيا بىلەن ياۋرۇپا ئارىسىدىكى خەلقئارا قاتناش يولى ئاتالمىش يىپەك يولى يالغۇزلا غەرب بىلەن شەرق ئەللىرى ئارا سودا ئارقىلىق ئىقتىساد ئالماشتۇرۇش يولى بولۇپلا قالماستىن مەدەنىيەت ئالماشتۇرۇش ئارقىلىق شەرق ئەللىرى بىلەن غەرب ئەللىرىنىڭ قەدىمكى ئەنئەنىۋى مىللەت مەدەنىيىتى ئاساسىدا شانلىق يۈكسەك مەدەنىيەت يارىتىشىدا ئالتۇن كۆۋرۈكلۈك رول ئوينىغان بولۇپمۇ بۇ ئۇلۇغ تارىخىي مۇجىزىدە ئوتتۇرا ئاسىيا خەلقلىرى ئاساسى ئۇنۋىتىش ۋە تونۇشتۇرۇش جەھەتتە رولىنى ئوينىغان.

ئوتتۇرا ئاسىيا خەلقلىرى ئۆز تارىخىنىڭ ئۇزاق داۋام قىلغان قەدىمكى باسقۇچلىرىدا ئىران ئەھمەتلەر سۇلالىسى مىلادىدىن ۋىلايەت بۇرۇنقى چاغدىن تارتىپ مىلادىدىن ۋىلايەت بۇرۇنقى چاغىگىچە ھۆكۈم سۈرگەن ۋىلايەت باگىرىيە پادىشاھلىقى مىلادىدىن ۋىلايەت بۇرۇنقى چاغدىن تارتىپ مىلادىدىن ۋىلايەت بۇرۇنقى چاغىگىچە ھۆكۈم سۈرگەن ياۋچىلار دۆلىتى بولغان توخارىستان مىلادىدىن ۋىلايەت بۇرۇنقى چاغدىن تارتىپ مىلادىدىن ۋىلايەت بۇرۇنقى چاغىگىچە ھۆكۈم سۈرگەن كوشات ئېمپىرىيىسى مىلادىدىن ۋىلايەت بۇرۇنقى چاغدىن تارتىپ مىلادىنىڭ ۋىلايەت بۇرۇنقى چاغىگىچە ھۆكۈم سۈرگەن ئاق ھون ئېمپىرىيىسى مىلادىنىڭ ۋىلايەت بۇرۇنقى چاغىدىن ۋىلايەت بۇرۇنقى چاغىگىچە ھۆكۈم سۈرگەن قاتارلىق دۆلەتلەرنىڭ قەدىمكى چاغدىكى شانلىق مەدەنىيىتىنى يارىتىشىدا قاتناشقان بولسا تۈرك خانلىقى دەۋرىدىكى ۋىلايەت ناھايىتى يۈكسەك مەدەنىيەتنى ياراتقۇچىلار قاتارىدىن ئۈستۈن ئورۇن ئالغان ئىدى.